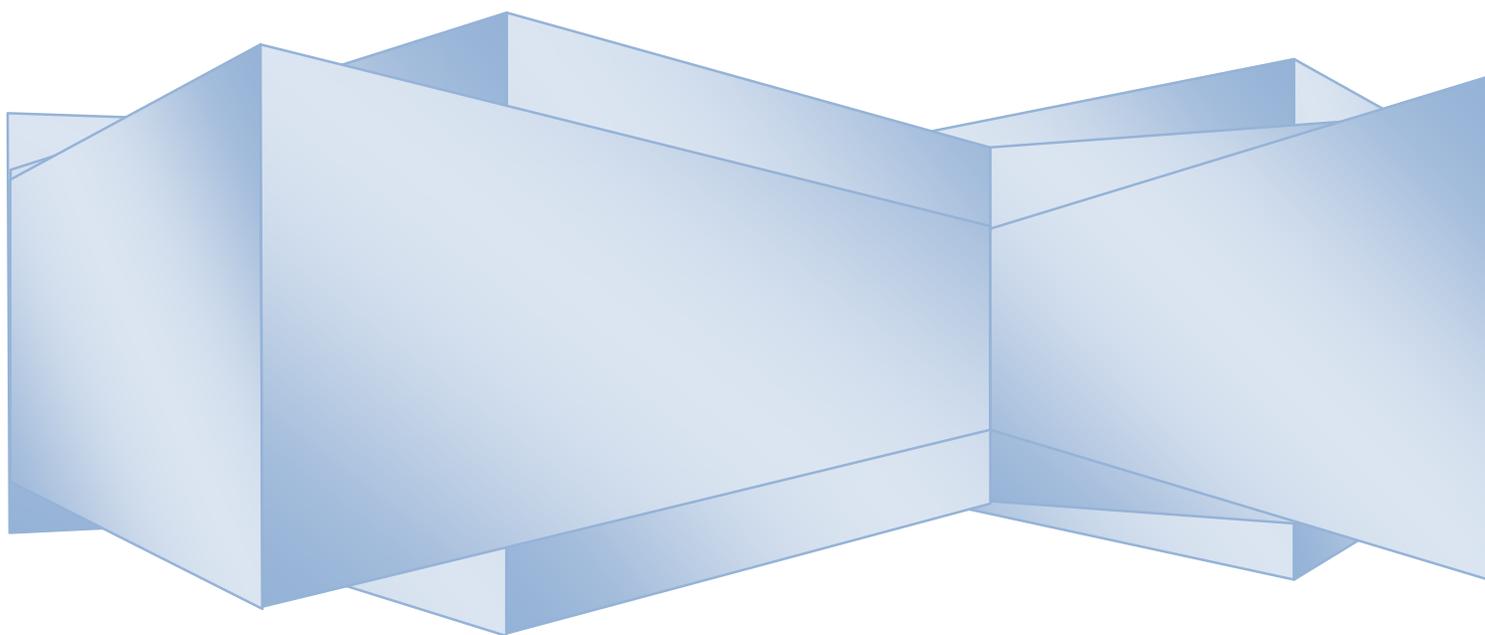

CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA

SADRŽAJ

SADRŽAJ	1
UVOD	2
Pozadina	2
Metodologija	4
Opšti podaci o opštini	4
NALAZI STANJA KVALITETA ŽIVOTA GRAĐANA PO DEFINISANIM INDIKATORIMA	6
Komunalne usluge	6
Odvoz čvrstog otpada	6
Gradsko grijanje	8
Vodopsnabdijevanje	9
Zapošljavanje	10
Zdravstvena i socijalna zaštita	13
Zdravstvena zaštita	13
Socijalna zaštita	14
Obrazovanje	15
Putna infrastruktura	17
Javni prevoz	18
Kultura, Sport, Turizam	19
Kultura	19
Sport	20
Turizam	20
Lokalna uprava kao servis građanima	21
STRATEGIJA RAZVOJA OPŠTINE I PLAN RADA NAČELNIKA	22
POREĐENJA MEĐU POSMATRANIM OPŠTINAMA/GRADOVIMA	26
ZAKLJUČCI I PREPORUKE	31
Zaključci	31
Preporuke	33
PRILOZI	34
Prilog 1. - Spisak vijećnika Općinskog vijeća Tuzla	34

UVOD

Pozadina

Centri civilnih inicijativa krajem 2008. godine pokrenuli su projekat „Lokalna uprava za kvalitet života građana“, podržan od strane Evropske Unije. Osnovni cilj ovog Projekta je unaprijediti odgovornost lokalnih vlasti prema građanima, s naglaskom na 14 odabranih opština¹ u BiH, u vršenju lokalnih poslova i doprinijeti boljim uslovima života građana. Kao prvi od tri specifična cilja koji će doprinijeti ispunjenju osnovnog cilja Projekta definisali smo pružanje analitičkih informacija građanima ciljanih opština o efikasnosti rada njihovih lokalnih vlasti odnosno izabranih predstavnika u odnosu na ključne parametre koji čine kvalitet života građana, i to dva puta godišnje. Ovaj izvještaj predstavlja prvi odnosno preliminarni izvještaj od ukupno četiri koji će tokom trajanja projekta biti prezentovani javnosti.

Nadgledanjem rada lokalnih vlasti te kreiranjem baze podataka sa rezultatima nadgledanja uspostaviće se praksa nezavisnog praćenja rada lokalnih vlasti.

na početku i kraju mandata načelnika, na daje mogućnost stvarne evaluacije rada jednog načelnika. Sve se na kraju svede na paušalne ocjene i predizborna ubjeđivanja građana/birača, s jedne strane, da su oni (načelnici) ipak postigli dobre rezultate, a, s druge (opozicione) da nisu uradili ništa. U takvoj situaciji građani nisu u mogućnosti objektivno pratiti rad načelnika tokom mandata (pa da to eventualno bude osnova za pokretanje procesa opoziva načelnika) niti mogu donijeti razumnu odluku baziranu na činjenicama tokom lokalnih izbora.

Dakle, unatoč poboljšanim upravnim procedurama, u ciljanim opštinama nema ili su jako slabe osnove za nezavisno praćenje i vrednovanje rada vlasti tokom ili nakon mandata. U takvim okolnostima izabrani predstavnici 'plivaju' u obećanjima od izbora do izbora dok interesi građana u vezi sa kvalitetom života rijetko budu zadovoljeni.

Šta god napravile tokom svog mandata – lokalne vlasti predstavljaju svoj rad kao uspješan, a u stvarnosti je to teško ocijeniti – dati konkretne činjenice/indikatore promjena, oslobođene od političkih ocjena i interesa, u smislu uspješnosti rada vlasti tokom 4 godine mandata.

Pristup CCI-a u ovom projektu polazi od činjenice da su lokalne vlasti nadležne i odgovorne za brojne oblasti koje značajno utiču na kvaliteta života građana, te je to osnov za inicijativu u vezi sa konkretizovanjem njihove odgovornosti za obezbjeđivanje boljeg kvaliteta života građana.

U pripremi ovog projekta CCI je uradio istraživanje na temu 'percepcija građana pitanja kvaliteta života' kroz niz fokus grupa sa građanima u 5 većih gradova u BiH – koji su dijelom obuhvaćeni ovim projektom. Tom prilikom građani su dali odgovor kako oni vide aspekte kvaliteta života, koje bi trebale zadovoljiti njihove lokalne vlasti. Grafikonu ispod pojašnjavaju stavove građana i predstavljaju oblasti kao i prioritete unutar tih oblasti kojim bi se lokalne vlasti trebale baviti.

Slika 1. Prioriteti prema za lokalne vlasti

Analizom nadležnosti i raspoloživih resursa opština, te, mjerenjem konkretno urađenog od strane lokalnih vlasti i stavljanjem tih rezultata u kontekst ukupnog stanja u pojedinim oblastima problemi će, s jedne strane, biti jasno identifikovani i adresirani načelnicima uz zahtjeve za hitno djelovanje a s druge strane građanima će biti stavljen na raspolaganje nezavisan izvor informacija koje će im pomoći u njihovom političkom opredjeljivanju i djelovanju.

Metodologija

Na početku aktivnosti na izradi opštinskih izvještaja o stanju indikatora kvaliteta života, osoblje CCI izvršilo je pripreme aktivnosti u smislu kreiranja liste indikatora i njihovog grupisanja na osnovu srodnosti i mogućnosti što jednostavnije sistematizacije. Želeći da sagledamo što veći broj indikatora i njihovo stanje približimo građanima, pojavio se problem preobimnosti i širokog spektra podataka koje treba obuhvatiti. Ipak, svi definisani indikatori grupisani su u 8 osnovnih kategorija za koje se sa sigurnošću može reći da predstavljaju najznačajnije indikatora kvaliteta života građana u zajednici.

Prvo snimanje stanja vršeno je završno sa 31.12.2008. godine, nakon čega su se mogle napraviti prve komparativne analize među gradovima u BiH. Zbog različitosti u broju stanovnika odnosno veličini opština obuhvaćenih Projektom, većina podataka u komparativnom dijelu iskazana je procentualno u smislu stepena izdvajanja sredstava iz budžeta opštine, ili u odnosu na jednog stanovnika.

Primarni izvor informacija bili su razni dokumenti⁴ koje su kreirale lokalne uprave, korespodencija sa kontakt osobama u opštinama i javnim preduzećima koje su dostavljale odgovore na postavljena pitanja, zabilješke sa praćenja sjednica SO/OV, te drugi analitički izvještaji rađeni u proteklom periodu. Sekundarni izvor informacija bili su podaci objavljeni u medijima i internet prezentacijama lokalnih uprava i javnih preduzeća, te podaci zavoda za statistiku RS i FBiH. Obzirom da se radi o preliminarnom izvještaju, nisu prikupljeni podaci metodama istraživanja javnog mnijenja, ali će to svakako biti praksa u budućim izvještajima.

Problemi sa kojima smo se susretali su raznoliki. Sporost dostavljanja nekih traženih informacija, dostavljanje nepreciznih, uopštenih ili netačnih informacija, različiti podaci iz različitih izvora po istom pitanju, te maglovite i neprecizne stavke u budžetima opština, bile su osnovne prepreke. Pored toga, za pouzdan analitički prikaz potrebno je bilo uzeti u obzir i različite nadležnosti koje imaju lokalne uprave u RS i FBiH, obzirom na postojanje srednjeg nivoa vlasti u FBiH.

Opšti podaci o opštini

Geografski Općina Tuzla priprada regiji Sjeveriostočne Bosne i tradicionalno je bila njeno sjedište. Administrativno ona pripada Tuzlanskom kantonu u Federaciji BiH te shodno tradiciji ima ulogu njegovog administrativnog, privrednog, kulturnog i svakog drugog sjedišta. Površina Općine Tuzla je oko 303 km², a prema procjeni Federalnog zavoda za statistiku na tom odručju živi oko 132.000 stanovnika (131.464 prema podacima Federalnog zavoda za statistiku). Ovaj broj stanovnika čini preko ¼ (jedne četvrtini) populacije cijelog Tuzlanskog kantona. Ovdje želimo napomenuti da se zvanični podaci o broju stanovnika Općine Tuzla koju daju Statistički zavod i Općina Tuzla ne podudaraju. Naime, Općina Tuzla je kroz rad Odjeljenja mjesnih zajednica napravila vlastitu procjenu i prema toj procjeni na cijelom prostoru općine je još 31.12.2006. godine živjelo oko 175.000 stanovnika (tačnije, 174.558 stanovnika koji žive u 51.443 domaćinstva).

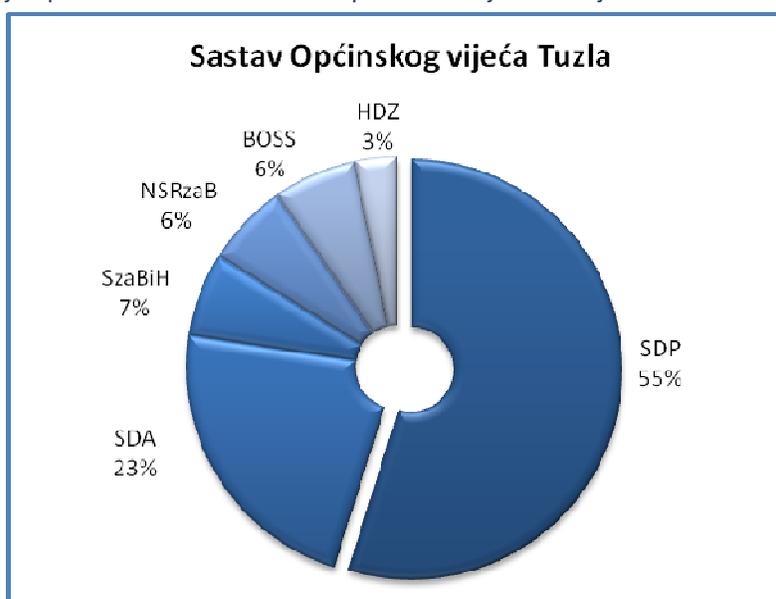
---

⁴ Službeni glasnici, budžeti opština, Izvještaji i programi rada, odluke, zaključci, rješenja, te strategije razvoja i druge studije

Planirani Budžet Općine Tuzla za 2008. godinu iznosio je 66.374.705,32 KM ali je realizovan u nešto manjem iznosu (65.216.886,35 KM). U visinu budžetskih sredstava uključen je i budžetski suficit iz 2007 u iznosu od 8.171.912,95 KM, što znači da su realni prihodi Općine Tuzla u 2008. godini bili 57.044.973,40 KM. Ova činjenica da je prikupljeno približno 2% manje budžetskih sredstava nego je planirano, sigurno je uzrokovala planiranje budžeta za 2009 godinu u manjem, realnijem iznosu. Drugi faktor koji je uzet u obzir su efekti globalne ekonomske krize. Shodno tome Općina Tuzla je u 2009. godini planirala prikupiti 55.770.742,37 KM budžetskih sredstava ali je, računajući na preneseni suficit iz 2008. godine, planirala (u 2009. godini) potrošiti **61.923.498,42 KM**. Ovo predstavlja smanjenje za dodatnih 2% u odnosu na budžetska sredstva prikupljena u 2008. godini. Kada je riječ o budžetu važno je napomenuti da on nije donešen na vrijeme (prije početka budžetske godine) nego je usvojen tek na 5. sjednici Općinskog vijeća Tuzla održanoj 26.03.2009. godine.

Nakon posljednjih lokalnih izbora u Općini Tuzla nije došlo do promjene vlast. Ona je ostala u rukama Socijaldemokratske partije BiH, jer parlamentarnu većinu u općinskom vijeću i dalje ima SDP BiH.

Načelnik Općine Tuzla, gospodin Jasmin Imamović je također kandidat ove političke stranke, a u Općinskom vijeću ova strana ima nadpolovičnu većinu. Inače, Općinsko vijeće Tuzla ima 31 općinskog vijećnika, a slika 1. pokazuje strukturu Općinskog vijeća Tuzla, dok se u prilogu broj 1 nalazi detaljniji pregled članova vijeća. Općinsko vijeće je za prvu polovinu 2009. godine održalo 6 zasjedanja (jedna sjednica mjesečno).

Slika 2. Politička struktura općinskog vijeća

Službe u Općini Tuzla
Stručna Služba Općinskog vijeća Tuzla
Služba za budžet i finansije
Služba za razvoj i poduzetništvo
Služba za komunalne poslove, izgradnju i poslove mjesnih zajednica
Služba za stambene poslove
Služba za prostorno uređenje i zaštitu čovjekove okoline
Služba za geodetske i imovinsko-pravne poslove
Služba za inspeksijske poslove
Služba za opću upravu i društvene djelatnosti
Služba za boračko-invalidsku zaštitu
Služba civilne zaštite

Tabela 1 Stručne službe općine Tuzla

Rad lokalne uprave, odnosno Općine Tuzla organizovan je u 11 općinskih službi. Tabela 1 predstavlja pregled općinskih službi, a ono što treba imati na umu je činjenica da sa aspekta kvaliteta života građana, sve općinske službe u skladu sa svojim nadležnostima ne nose isti stepen odgovornosti. Isto tako važno je znati da je za potebe obavljanja nekih pojedinačnih usluga iz lokalne nadležnosti, Općina Tuzla osnovala nekoliko javnih preduzeća, kao što su: Komunalac, Vodovod, Centralno grijanje itd.

NALAZI STANJA KVALITETA ŽIVOTA GRAĐANA PO DEFINISANIM INDIKATORIMA

Komunalne usluge

Odvoz čvrstog otpada

Za sakupljanje i deponovanje komunalnog otpada od pravnih i fizičkih subjekata na području Općine Tuzla nadležno i odgovorno je Javno komunalno preduzeće „Komunalac“ Tuzla, odnosno njegova radna jedinica „Služba za odvoz i deponovanje smeća“. Prikupljeni čvrsti otpad se deponuje na gradskoj sanitarnoj deponiji. Odvozom smeća su obuhvaćena sva naseljena mjesta Općine Tuzla, a prema tvrdnjama nadležnih u ovom preduzeću i sva domaćinstva, mada svi građani ne plaćaju odvoz smeća. Procenat naplate odvoza smeća u odnosu na predhodni period se povećao zahvaljujući efikasnijoj organizaciji unutar naplatne službe, te je na kraju 2008 godine dosegao 88%.

Odvoz se vrši redovno prama utvrđenom planu dva puta sedmično (u gradskim sredinama i češće). Važno je napomenuti da u svim naseljima ne postoje, odnosno nisu postavljeni kontejneri, što sigurno pogoduje pojavi divljih deponija.

Ono što je također važno napomenuti da su u Općini Tuzla krenuli sa inicijativom razdvajanja otpada. Postavljeni su posebni kontejneri za papirni otpad i pet ambalažu na 40 lokacija. Dodatno separisanje otpada i reciklaža se obavlja na gradskoj deponiji.

Divlje deponije smeća na prostoru Općine Tuzla postoje u manjem obimu i uglavnom su privremenog karaktera. Ovakve deponije na zahtjev inspekcijskih organa uklanja Javno komunalno preduzeće „Komunalac“ Tuzla.

Pojavi divljih deponija i uopšte odgovoravajućem deponovanju prikupljenog otpada pogoduje i nerješeno pitanje regionalne sanitarne deponije smeća. Inače, Prostornim planom TK i dogovorom 13 općina Regionalna ekološka deponija (RED) trebala je da se izgradi na prostoru općine Lukavac. RED je trebala biti izgrađena kreditnim sredstvima Svjetske banke (oko 10.000.000 KM), a izgradnja je bila u isključivoj je nadležnosti Kantona. Međutim, zbog protivljenja (otpora) građana u zajednici koja gravitira planiranoj lokaciji za RED, proces izgradnje je blokiran do daljnjeg. Da bi se problem odlaganja otpada prevazišao, a nakon ublažavanja kriterija Svjetske banke, otvorila se mogućnost da se od preostalih (neutrošenih) novčanih sredstava izgradi međuopštinska deponija u Tuzli (za općine Tuzla, Teočak i Sapna) a s ciljem realizacije inicijative za separisanje i recikliranje otpada.

Cijena odvoza smeća je 0,09 KM po m² stambenog prostora i to bez PDV. Tabela u nastavku je zvaničan cjenovnik odvoza komunalnog otpada po kojoj JKP „Komunalac“ Tuzla fakturiše svoje usluge.

Usluga odvoza komunalnog otpada	Cijena sa PDVom
Domaćinstva u kolektivnom i individualnom stanovanju	0,11
Ustanove (iz oblasti zdravstva, školstva, kulture i sporta, vjerske institucije, administrativne prostorije humanitarnih organizacija)	0,14
Korisnici iz oblasti privrede i ustanove koje nisu obuhvaćene rednim brojem 2 (hoteli, banke, robne kuće, organi uprave, pijace, i slično)	0,23
Poslovni prostor i kategorije (pekare na čvrsto gorivo, mesnice, ugostiteljski objekti: restorani, kafane, kafe slastičarne, picerije, aščinice, čevabžince, buregdžinice, trgovinske radnje prehrambene i mješovite robe, voća i povrća, samoposluge, kao i djelatnosti slične namjene)	1,99
Poslovni prostor II kategorije (automehaničari, autolimari, autoelektričari, stakloresci, limari, bravari, vulkanizeri, stolari, obučari, električari, krojači, cvječare, poslastičarnice, štamparije, vodoinstalateri, kao i djelatnosti slične namjene)	1,76
Poslovni prostor III kategorije (trgovinske radnje vodoinstalacionog materijala, elektro-materijala, autodjelova, boja i lakova, konfekcije i metražne robe, sportske opreme, audio i video tehnike, obuće, posuđa i slično, parfimerije, apoteke, knjižare, pržionice kafe, punionice sokova, pekare na plin, mazut i struju, prodavnice kompjuterske opreme, autopraonice, brijračko-frizerski saloni, butici, kao i djelatnosti slične namjene).	1,52
Poslovni prostor IV kategorije (kozmetički saloni, privatne ljekarske ordinacije, rehabilitacioni centri, pečatoresci, servisi za opravku kućanskih aparata, saloni zabave, kao i djelatnosti slične namjene).	1,29
Poslovni prostor V kategorije (prodavnice tepiha, namještaja, automobile i slično, fotografi, fotokopirnice, knjigovodstveni servisi, kao i djelatnosti slične namjene).	1,17
Poslovni prostor VI kategorije (urari, zlatari, advokati, sudki tumači, prevodioci, videoteke, auto škole, špedicije, agencije, biro, predstavnštva, optičari, udruženja građana, sjedišta političkih stranaka, izložbeni i galerijski prostori, magacinski prostori trgovina na veliko, kao i djelatnosti slične namjene).	0,94
Kiosci (paušalno)	17,55

Tabela 2. Cjenovnik usluga odvoza i deponovanja smeća

Osim ove organizacione jedinice u gradu su primjetni efekti rada i ostalih jedinica JKP Komunalca a to su: RJ Higijena grada (održavanje, pranje i čišćenje javnoprometnih površina) i RJ Održavanje zelenih površina i parkova .

Radna jedinica Higijena grada pranje užeg dijela gradskog područja obavlja redovno jednom sedmično, a šireg gradskog područja i prigradskih naselja dva puta mjesečno ili češće po nalogu investitora. Osim ovog u okviru RJ Higijene grada obavlja se i strvoderska djelatnost (pa je samo u 2008 godini zbrinuto oko 1530 pasa lualica i to u koordinaciji sa Udruženjem za zaštitu životinja „Opsanak“).

RJ Održavanje zelenih površina brine se o čišćenju, košenju zelenih površina, okopavanju ruža i rasada, postavljanju i popravkama parkovskih klupa, sanacijom devastiranih zelenih površina, uklanjanju ambrozije i sl. Najintenzivniji rad ova jedinica ima u mjesecima april i maj kada se zapošljavaju dodatni sezonski radnici.

Doprinos Općine Tuzla ovom pitanju ogleda se i kroz posebna budžetska izdvajanja za higijenu grada koja su u 2009. godini planirana u većem obimu nego u 2008. godini, a što je prikazano u slijedećoj tabeli.

Budžetska stavka	Plan 2008.	Realizacija 2008.	Plan 2009.
UČEŠĆE OPĆINE U IZGRADNJI (deponija, i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa)	200.000,00	168.273,55	300.000,00
Izdaci za održavanje higijene grada	1.700.000,00	1.699.991,56	1.800.000,00
Izdaci za održavanje zelenih površina	800.000,00	799.998,71	800.000,00
Izdaci za energiju-javna rasvjeta	1.270.000,00	1.269.999,39	1.375.000,00
Izdaci za održavanje užeg jezgra grada; čišćenje vodotoka i DDD	226.000,00	225.138,55	150.000,00
Izdaci za komunalne usluge	263.000,00	230.185,73	239.500,00

Tabela 3. Izdvajanja iz općinskog budžeta za higijenu grada

Gradsko grijanje

Centralnim grijanjem u Tuzli, bavi se preduzeće Centralno grijanje dd Tuzla. Obračun isporučene toplotne energije vrši se na dnevnoj osnovi i po kvadratnom metru prostora. Dnevna cijena grijanja jednog kvadratnog metra životnog prostora sa PDV-om je 0,04914 KM što na mjesečnom nivou iznosi oko 1,4742 KM/m². Pri mjesečnom obračunu dnevna cijena se množi sa brojem dana u mjesecu a dobijeni proizvod se ponovo množi sa površinom prostora koji se zagrijava (isključujući površine koje se ne griju: balkone, hodnike itd.). Važno je napomenuti da mjesečna izdvajanja građana za potrebe grijanja nekada budu i umanjena ako je u tom mjesecu bilo povoljnijih atmosferskih prilika i kada se isporučuje manja količina toplotne energije.

Plaćanje usluga centralnog grijanja građani mogu izvršiti ili u toku grejne sezone (6 mjeseci), ili kontinuirano tokom cijele godine. Grejna sezona 2008/2009 završena je 22. aprila 2009. godine.

Sistemom daljinskog centralnog grijanja obuhvaćeno je 18.200 korisnika (16.300 domaćinstava i oko 1.900 privrednih i pravnih subjekata). Grejna površina obuhvaćena centralnim gradskim grijanjem je 1.300.000 m², od čega 905.000 m² ja stambeni prostor.

Procjenjuje se da je u okviru ovih 16.300 privatnih korisnika daljinskog centralnog grijanja ovim sistemom obuhvaćeno oko 20.000 domaćinstava Općine Tuzla, što od 51.443 predstavlja oko 40% pokrivenosti na nivou cijele Općine. Ako isključimo domaćinstva koja žive u rubnim, udaljenim mjesnim zajednicama (oko 11.000 domaćinstava prema kojima je još uvijek ekonomski neisplativa izgradnja toplovoda) ovaj procenat se povećava na 50%. Prema tome otprilike polovina domaćinstava gradskog dijela Općine Tuzla i prigradskih naselja koristi usluge daljinskog centralnog grijanja. Ostali su prepušteni da se u zimskom periodu griju na druge načine.

Slika u nastavku najbolje ilustruje kako ovi alternativni načini grijanja utiču na kvalitet života građana kroz zagađenosti zraka u Tuzli.

Zagađenost zraka u Tuzli

Pored vodosnabdjevanja ovo preduzeće je odgovorno i za kanalizacionu mrežu i zbrinjavanje kanalizacionih voda te za obje ove usluge ispostavlja zajednički račun. Cijena obje usluge se naplaćuje kroz utrošeni kubni metar vode (m3). Cijena obje usluge je 1,59 KM/m3, sa PDV-om, pri čemu udio za kanalizaciju iznosi 0,35 KM po m3 utrošene vode.

Način obračuna za domaćinstva se razlikuje u zavisnosti od broja priključaka na jednom vodomjeru. U domaćinstvima koja imaju vlastite vodomjere naplata se vrši po utrošku, dok se kod starijih zgrada, koje imaju zajedničke vodomjere, obračun vrši za cijelu zgradu a onda se račun za zgradu dijeli prema broju članova u svakom domaćinstvu.

Kada je vodosnabdjevanje i kanalizacija u pitanju onda je važno istaći da, kao korisnike korisnici vodovoda i kanalizacije, JKP „Vodovod“ Tuzla ima preko 32.000 domaćinstava. Procjenjuje se da je oko 90% domaćinstava šireg gradskog područja obuhvaćeno sistemom gradskog vodovoda a da je taj procenat nešto manji za javnu kanalizacionu mrežu. Tačne informacije u vodovodu a niti Općini nemaju.

Tabela u nastavku pokazuje budžetska izdvajanja Općine Tuzla za ovu namjenu:

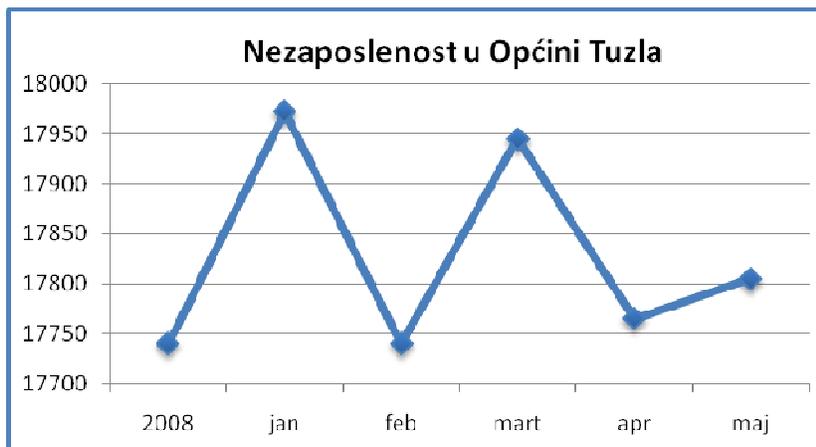
Budžetska stavka	Plan 2008.	Realizacija 2008.	Plan 2009.
Rekonstrukcija i investiciono održavanje vodovodne i kanalizacione mreže	1.160.000,00	1.138.475,57	1.500.000,00
Izdaci za održavanje oborinske kanalizacije	200.000,00	199.986,05	200.000,00

Tabela 5. Izdvajanja iz općinskog budžeta za vodosnabdjevanje i kanalizaciju

Zapošljavanje

Prema podacima Zavoda za statistiku, na kraju 2008. godine u općini Tuzla bilo je 32.173 zaposlene osobe, što predstavlja oko 25% od ukupnog broja stanovnika ove Općine (svaka četvrta osoba u Općini Tuzla je zaposlena). Istovremeno, kod službe za zapošljavanje na kraju 2008. godine evidentirano je 17.740 osoba sa prostora Općine Tuzla koje su tražile posao. Znači u Općini Tuzla 13,4% stanovništva aktivno traži posao, odnosno u prosjeku svaki osmi stanovnik je nezaposlen i traži posao. Međutim, kako u ukupan broj stanovnika ulaze i penzioneri, djeca i ostale osobe koje ne traže posao, a prema informacijama datim u Strategiji zapošljavanja TK stopa nezaposlenih u Općini Tuzla je **35,56%**, što je najniža stopa u Kantonu i daleko ispod kantonalnog prosjeka (57,03%), pa čak i federalnog (45,5%).

Imajući u vidu da dio osoba prijavljenih kod službe za zapošljavanje, zbog rada u sivoj ekonomiji nije prijavljen a radi, dolazimo do

Slika 4. Nezaposlenost u općini Tuzla

podataka da u prosjeku svaki treći radno sposoban stanovnik Općine Tuzla aktivno traži posao.

Slika 4 pokazuje kretanje nezaposlenosti u prvoj polovini 2009. godine. U konačnici, nezaposlenost je u općini Tuzla do kraja maja 2009. godine porasla za 0,4%, ali prema izjavama iz Službe za zapošljavanje u junu je ponovo zabilježen značajan porast osoba koje traže posao zbog, priliva otpuštenih radnika iz inostranstva ali i završenog stečajnog postupka nekih domaćih preduzeća. Međutim zbog tehničkih problema sa opremom nisu bili u stanju dati precizan podatak. S druge strane, a prema informacija Zavoda za statistiku i Službe za zapošljavanje, tokom ovog perioda broj zaposlenih građana je u laganom padu.

U općini Tuzla, prema evidenciji općinskih službi, registrovano je 2.650 samostalnih djelatnosti i obrta (od čega je prema procjenama općine 80% aktivno) i 2.850 registrovanih privrednih društava (doo, dd,... od kojih je prema realnim procjenama aktivno oko 70%)

Napori Općine Tuzla na polju smanjenja nezaposlenosti i povećanje broja zaposlenih, iako kao jedinica lokalne samouprave nema nadležnost u ovoj oblasti, usmjereni su na poboljšanje opće klime i ambijenta za ulaganje investitora i razvoj malih i srednjih preduzeća. U tom smjeru Općina je ranije pružila materijalnu i finansijsku podršku za osnivanje dva poslovno-poduzetnička centra, i to BIT centar Tuzla i Razvojno-poduzetnički centar – Inkubator „Lipnica“ (RPC), od kada im pruža i kontinuiranu podršku.

U BIT centru je trenutno prisutna 21 kompanija iz oblasti informacijskokomunikacijskih tehnologija i 2 istraživačka laboratorija i zaposlena je ukupno 101 osoba, bez menadžemnta. Ovom broju treba dodati i 11 kompanija koje su se (od osnivanja 2005. godine) izdvojile iz BIT centra i započele samostalan rad i razvoj (kroz ovaj projekt je prošlo oko 300 mladih poduzetnika koji su razvijali svoje projekte i odselili u druge prostore zbog povećanja obima posla, a isto tako obuku kroz labaratorije za IKT osposobljavanje prošlo je oko 12.000 mladih stručnjaka). Isto tako, u RPC centru se nalazi 35 preduzeća u kojima je zaposlenje našlo oko 300 osoba. Osim toga Općina Tuzla učestvuje u grantnom fondu sa kreditnim potencijalnom od oko 350.000,00 KM (inicijalni potencijal je 100.000,00 KM) i putem kojeg se odobravaju povoljnija sredstva za poduzetnike sa područja Općine Tuzla. Faktički se subvencioniraju kamate na kredite za mala i srednja preduzeća, poduzetnike i poljoprivrednike, čime je za korisnike kreditnih sredstava sa područja Općine Tuzla kamatna stopa u visini od 3%.

Osim navedenog aktivnosti Općine Tuzla po ovom pitanju ogledaju se i kroz:

- uklanjanje administrativnih barijera za razvoj malih i srednjih preduzeća i poduzetništva uz pojednostavljenje procedura i ubrzanje postupka registrovanja obrta (samostalne djelatnosti). U šta spada:
  - a. smanjenje visina naknada (administrativnih taksi) za osnivanje samostalne djelatnosti na 50 KM za proizvodne djelatnosti i 80 KM za uslužne i druge djelatnosti, pa su najpovoljnije u BiH,
  - b. dodatni popust pri prvoj registracija neke od djelatnosti od 50%,
  - c. smanjenje visina naknada na ime troškova postupka prilikom utvrđivanja minimalne tehničke opremljenosti poslovnih prostora (30 KM fizička lica-samostalna djelatnost, 100 KM privredni subjekti i 50 KM kućna radinost)
  - d. takse i naknade za ostalu dokumentaciju 10 – 20 KM,

e. kratak postupak izdavanja rješenja za osnivanje samostalne djelatnosti, koji uz svu prikupljenu potrebnu dokumentaciju traje najviše 7 dana (u praksi je prosjek 3 dana)

- podršku uključivanju početnika u biznis
- podršku poljoprivrednicima koji tek započinju sa proizvodnjom kao i podršku postojećim poljoprivrednim proizvođačima (uključeno preko 400 poljoprivrednih domaćinstava)
- stručnu podršku poduzetnicima putem Biznis Info Centra koji djeluje u sastavu Udruženja samostalnih privrednika općine Tuzla, u obliku informativnih i savjetodavnih usluga
- podršku udruženjima poljoprivrednih proizvođača u cilju unapređenja uslova za poslovanje poljoprivrednih proizvođača na području općine Tuzla
- učešće u radu Foruma za lokalni ekonomski razvoj u cilju ostvarenja kontinuirane saradnje svih ključnih aktera na razvoju poduzetništva na području Općine Tuzla.

Iako, kao što je ranije rečeno Općina nema nadležnost u oblasti zapošljavanja, pa prema tome nema ni direktnih podsticaja zapošljavanju, indirektno ona daje svoj doprinos većoj zaposlenosti i manjoj nezaposlenosti stanovništva opštine. Za realizaciju gore navedenih aktivnosti i podsticanje zapošljavanja Općina je u 2008. godini izdvojila oko 1,4% a u 2009. godini, iako je budžet smanjen, 1,5% ukupnih budžetskih sredstava. Vrsta i iznos tih sredstava pikazani su u slijedećoj tabeli.

Budžetska stavka	Plan 2008.	Realizacija 2008.	Plan 2009.
Učešće Općine za direktan poticaj u proizvodnji hrane	100.000,00	99.978,66	0
Grant-Podrška poslovanja RPC Tuzla-Inkubator "Lipnica"	210.000,00	210.000,00	265.000,00
Učešće Općine u finansiranju projekata iz oblasti poduzetništva	200.000,00	199.208,71	250.000,00
Podrška Općine realizaciji razvojnih projekata- BIT Centar Tuzla	130.000,00	130.000,00	150.000,00
Učešće Općine u razvoju primarne poljoprivredne proizvodnje	280.000,00	278.078,57	280.000,00

Tabela 6. Izdvajanja iz općinskog budžeta za podsticaje zapošljavanju

Na kraju je važno napomenuti da je u cilju svoga razvoja Općina ranije donijela dokument Dugoročna strategija razvoja opštine Tuzla 2003 – 2015. godine koja je sada u drugoj fazi realizacije pri čemu se procjenjuje da je sadašnji stepen njene realizacije oko 90%. Obzirom na ovako visok procenat implementacije zacrtanih strateških ciljeva općina je u ovoj godini započela pripreme i planirala sredstava za izradu novog strateškog dokumenta razvoja. Za potrebe izrade Strategije razvoja općine Tuzla 2009-2026. godine planirano je 30.000 KM.

Značajno je pomenuti i da je Općina Tuzla 26.03.2009. godine donijela u Prijedlog mjera za borbu protiv posljedica izazvanih globalnom ekonomskom krizom koji je u fokus općinskih aktivnosti stavio štednju, socijalnu zaštitu i očuvanje radnih mjesta.

Zdravstvena i socijalna zaštita

Zdravstvena zaštita

Kada je riječ o zdravstvenoj zaštiti građana, odmah na početku je važno napomenuti da je zdravstvo, u Federaciji BiH u nadležnosti kantonalnog nivoa vlasti. Kantoni su zaduženi za finansiranje i uspostavljanje zdravstvene zaštite, dok je Federacija BiH preuzela zakonodavnu inicijativu u ovoj oblasti. Bez bozira na ovakav način organizacije zdravstva, primarna zdravstvena zaštita, zadržala je lokalnu (opštinsku) teritorijalnu organizaciju i strukturu, a ona je u Općini Tuzla dobro organizovana. Dok je sekundarna zdravstvena zaštita strukturirana na kantonalnom novu i uglavnom se implementira kroz Univerzitetsko klinički centar Tuzla, te izvjestan broj privatnih poliklinika. U ovakvoj organizaciji građani Općine Tuzla imaju povoljniju poziciju u odnosu na ostale stanovnike kantona.

Prema kantonalnim odredbama, a s ciljem osiguranja kvalitetnije i potpunije zdravstvene usluge uvedeno je dodatno plaćanje participacije. Participacija se plaća na godišnjem nivou i iznosi 16 KM, po osobi. Ored ovoga, u Tuzlanskom kantonu usvojen je prijedlog idejnog rješenja informatizacije zdravstvenog sistema koje bi trebalo da poboljša kvalitet usluge uvođenjem elektronskog oblika poslovanja u sve segmente (elektronske zdravstvene knjižice, kartoni, propisivanje recepata, zakazivanje, evidencija bolesti,...)

Na prostoru Općine Tuzla, za pružanje zdravstvenih usluga građanima, postoji jedan Dom zdravlja i to JZU Dom zdravlja sa poliklinikom „Dr. Mustafa Šehović“ i 20 ambulanti u Službi opšte porodične medicine (Mikrostanica, Dokanj, Breške, Bukinje, Mramor, Dobrinja, Donja Dragunja, Husino, Kiseljak, Mihatovići, Morančani, Par Selo, Kovačevo Selo, Lipnica, Gornji Pisci, Solina, Sjenjak, Slavinovići, Simin Han i Gornja Tuzla), te 3 ambulante u Službi specifične zdravstvene zaštite - Medicina rada (Ambulanta Termoelektrana, Ambulanta Rudnika Mramor i Ambulanta Rudnika Bukinje). U prvih 6 mjeseci 2009. godine ukinuta je jedna ambulanta u Službi specifične zdravstvene zaštite - Medicina rada u Fabrici Soli.

Rad doma je organizovan u:

- 7 medicinskih službi:
  - Službi opšte porodične medicine
  - Služba specifične zdravstvene zaštite - Medicina rada
  - Služba higijensko-epidemiološke zdravstvene zaštite
  - Služba – Stomatologija
  - Služba hitne medicinske pomoći (sa 7 sanitetskih vozila)
  - Služba medicinske dijagnostike
  - Poliklinika Doma zdravlja
- 3 nemedicinske službe
- 1 služba za poboljšanje kvaliteta

Broj uposlenih u ovim zdravstvenim ustanovama je oko 700 pri čemu je 188 ljekara (150 ljekara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i 38 ljekara u specijalističko konsultativnoj zaštiti. Što znači da se u prosjeku jedan doktor u primarnoj zdravstvenoj zaštiti brine o zdravlju 880 građana Tuzle (odnosno 1170 ako uzmemo podatak o broju stanovnika koje daje općina Tuzla).

Kada su programi prevencije u pitanju onda je u Općini Tuzla kroz aktivnosti Doma zdravlja u toku implementacija 6 programa prevencije:

- Projekat „Prevencija i rano otkrivanje karcinoma dojke“
- Projekat „Prevencija karcinoma debelog crijeva“

- Projekat „Zdravi i ne sami u starosti“
- Projekat „Prevenција ranog otkrivanja karcinoma bronha u rudara Rudnika Banovići“
- Projekat „Prevenција i rano otkrivanje karcinoma bronha na području Tuzlanskog i Zeničko-Dobojskog kantona“
- Projekat Asocijacije XY „Obrazovanje o prevenciji o mladima“ (program pokrenut u posljednjih 6 mjeseci)

Dostupnost lijekovima u Općini Tuzla je omogućena u 25 javnih apoteka, pri čemu apoteke u naseljima koja broje preko 20.000 stanovnika moraju osigurati stalna dežurstva.

Doprinos Općine Tuzla, kao lokalne zajednice nenadležne za zdravstvo, u ovom periodu bila je jedino kroz pomoć u nabavci opreme za JZU Dom zdravlja. Visina tih sredstava je prikazana u narednoj Tabeli, i u ovoj godini su u odnosu na predhodni period umanjena za skoro 20%.

Budžetska stavka	Plan 2008.	Realizacija 2008.	Plan 2009.
Učešće općine u nabavci opreme za JZU Dom zdravlja	123.000,00	123.000,00	100.000,00

Tabela 7. Izdvajanja iz općinskog budžeta za kvalitetniju zdravstvenu zaštitu

Socijalna zaštita

Socijalna zaštita građana u Općini Tuzla, odnosno u Tuzlanskom kantonu je organizovana na način da je Kanton zadužen za pružanje pomoći socijalno ugroženim, a općina za rad Javnih ustanova preko koje se ta pomoć implementira.

Sukladno tome, Općina Tuzla je u prošloj godini za JU "Centar za socijalni rad općine Tuzla" izdvojila 550.000,00 KM dok u 2009. godini planira izdvojiti 670.000,00 KM (1,08% budžeta uz povećanje od 21% u odnosu na prošlu godinu, s tim da treba imati na umu da je namjena ovih sredstava isključivo plate i materijalni troškovi centra za socijalni rad).

Pored navedenog iznosa a na ime "Grantova pojedincima - socijalne jednokratne pomoći" Općina Tuzla izdvoji godišnje dodatnih 500.000,00 KM. Ovaj iznos zadržao se na prošlogodišnjem nivou mada je očekivano i potrebno bilo njegovo povećanje s obzirom na porast osoba koji dolaze u stanje socijalne potrebe, a koji je prouzrokovan efektima krize. Planiranje aktivnosti socijalnih davanja (pomoći) u prošlogodišnjem obimu dijelomično je ublaženo visokim prioritetom koje ona imaju pri isplati budžetskih sredstava. Naime, Odlukom o izvršavanju Budžeta općine Tuzla za 2009. godinu u Članu 14 rečeno je da se u skladu sa likvidnošću Bužeta ova sredstva moraju isplatiti odmah nakon isplate za dugove i kamete, a prije plata i nakanda uposloneh, ali i svih ostalih budžetskih rashoda.

U Općini Tuzla ne postoje izgrađene stambene jedinice za socijalno ugrožene (socijalni stanovi).

Broj korisnika stalne socijalne pomoći je 506, Broj korisnika jednokratne pomoći je 1.177, ali obzirom da neki od njih (iz obje kategorije) imaju članove obitelji koji su indirektni primaoci broj korisnika socijalne pomoći je mnogo veći, a procjene su da ih ima oko 6. 000. Znači da 4,5% građana Tuzle prema podacima iz Statističkog zavoda (odnosno 3,4% prema podacima iz Tuzle) su u stanju socijalne potrebe i prima socijalnu pomoć. Osim socijalne pomoći postoje i drugi vidovi davanja, pomoći i naknada a koji

se implementiraju preko centra za socijalni rad. Ova prava su regulisana Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom TK.

Također je važno napomenuti da na nivou općine (a niti kantona) ne postoji "socijalna karta" koja bi pružala pouzdanu i potpunu sliku lica i porodica u stanju socijalne potrebe i koja bi doprinosila da dodjelama pomoći i naknada budu obuhvaćeni najugroženiji građani.

Na prostoru Općine radi jedna javna kuhinja koja svakodnevno priprema oko 3.650 obroka za socijalno ugrožene građane Tuzlanskog kantona. Skoro 70% pripremljenih obroka u ovoj instituciji dijeli se ugroženim građanima općine Tuzla dok se preostali dio odvozi u druge općine. U samoj općini Tuzla hrana se dijeli na sedam punktova (u mjesnim zajednicama) i to 2.500 obroka svakodnevno. Pri tome treba imati na umu da se radi o jednom obroku dnevno po korisniku, te da je često za tu kategoriju ljudi ovo jedini obrok u toku dana. Karakteristično je da Javna kuhinja svaki mjesec registruje 40 do 50 novih korisnika, međutim zbog širokog spektra razloga (visoka stopa smrtnosti ove kategorije stanovništva, smještaj u neke druge ustanove, preseljenja, promjena socijalnog statusa,...) broj korisnika javne kuhinje je uglavnom kontinuiran.

Sa druge strane, zbog efekata krize koji se uveliko osjete u ovom kantonu i općini dobrovoljnih donacija od strane građana i privrednih suvjekata je sve manje dok su sredstva koja izdvaja opština i druge institucije ostala na prošlogodišnjem nivou. Zbog toga odgovorni u Javnoj kuhinji stalno upućuju apele za pomoć, želeći skrenuti pažnju nadležnim na veoma tešku situaciju u ovoj instituciji.

Budžetska stavka	Plan 2008.	Realizacija 2008.	Plan 2009.
Grantovi pojedincima - socijalne jednokratne pomoći	500.000,00	499.953,40	500.000,00
Transfer za rad- JU "Centar za socijalni rad općine Tuzla"	550.000,00	550.000,00	670.000,00
Transfer za rad javnih kuhinja na području općine Tuzla	210.000,00	210.000,00	210.000,00

Tabela 8. Izdvajanja iz općinskog budžeta u oblasti socijalne pomoći ugroženim

Obrazovanje

U Općini Tuzla u sastavu JU za predškolski odgoj i obrazovanje "Naše dijete" Tuzla postoji 12 obdaništa (objekata) koji dijeluju, pri čemu se 10 objekata koristi a 2 još nisu u funkciji. Ukupno u svim objektima, odnosno u JU Naše dijete smješteno je oko 1.100 djece predškolske dobi, što predstavlja oko 15% djece u općini Tuzla. Postojeći kapaciteti su za sada dovoljni, ali će stanje bitni dramatično promjenjeno po usvajanju novog Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju Tuzlanskog kantona koji se mora usaglasiti sa već donešenim Okvirnim zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju BiH (donešen 2007. godine). Najvažnija novina novog zakona je uvođenje obaveznog predškolskog obrazovanja čime bi se broj djece znatno povećao. Osim ove, u Tuzli postoji i jedna privatna predškolska ustanova "Aladin" Tuzla u koju je smješteno oko 185 osoba mlađih od 6 godina.

Za smještaj jednog djeteta u obdanište, roditelji trebaju izdvojiti 120 KM za 8 sati (cijelodnevni boravak) ili 85 KM za 5 sati boravka (poludnevni boravak). U privatnom obdaništu "Aladin" usluge smještaja za cijelodnevni i poludnevni boravak su 155 KM i 80 KM, respektivno. Subvencija boravka

djece u ustanovama za predškolsko vaspitanje iz budžeta Općine ne postoji. Jedino što roditeljima može olakšati je popust od 10% ukoliko u obdanište smjeste dvoje djece. Svoj doprinos Općina daje kroz budžetsko izdvajanje u vidu Transfera za rad JU "Naše dijete" Tuzla 1.220.000 KM u 2008. godini, odnosno 1.450.000 KM u 2009. godini (oko 1,9% ukupnih budžetskih sredstava 2008. godine ili 2,34% u 2009. godini).

Osnovno, srednje i visoko obrazovanje su u isključivoj nadležnosti Tuzlanskog kantona. O kakvom glomaznom aparatu se radi najbolje govori podatak da od 10.012 zaposlenih kantonalnim javnim institucijama skoro 70% otpada na zaposlene obrazovanju (6.750), te da skoro polovina Budžeta Tuzlanskog kantona odlazi u sketor obrazovanja (143.596.273,00 od 324.193.146,00 KM). Visoka budžetska izdvajanja u obrazovanje mogu navoditi na zaključak da je tamo stanje dobro, međutim bilo bi to pogrešno. Naime, gotovo sva budžetska sredstva namjenjena obrazovanju odlaze na plate, naknade i doprinose uposlenih u obrazovanju. U prosjeku se od sredstava predviđenih za obrazovanje izdvaja visokih 93% za plate uposlenih u obrazovanju a preostalih 7% na sve ostale troškove pri čemu opet dominiraju izdaci za energiju (grijanje), ugovorene i posebne usluge (prevoz djece), komunalne usluge, dnevnice. Zanimljivo su izdaci za nabavku opreme a o učilima i nastavnim pomagalicama se nigdje i ne govori. Daljnjom analizom dolazimo do zaključka da je se u Tuzlaskom kantonu preko 40% svih budžetskih sredstava izdvaja isključivo za plate i naknade uposlenih u obrazovanju pa se logičnim nameće pitanje da li je moguća ekonomičnija organizacija ovog sektora.

Slijedeća tabela daje više detalja o broju uposlenih u obrazovnim institucijama u općini Tuzla i visini sredstava planiranih Budžetom Tuzlanskog kantona za 2009. godinu.

	Broj zaposlenih	Ukupna izdvajanja	Plaće naknade i doprinosi	Ostale potrebe u obrazovanju
VISOKO OBRAZOVANJE	768	19.083.700,00	16.257.100,00	2.826.600,00
SREDNJE OBRAZOVANJE	801	17.680.456,00	16.439.150,00	1.241.306,00
OSNOVNO OBRAZOVANJE	1036	21.288.566,00	19.831.280,00	1.457.286,00

Tabela 9. Izdvajanja iz kantonalnog budžeta za instiucije obrazovanja u opštini Tuzla

Inače, općini Tuzla postoji 27 osnovnih centralnih škola sa 12 podrčnih škola te 16 srednjih škola. Upisnina u osnovnim i srednjim školama zvanično ne postoji, ali se primjenjuje praksa naplate navodno načinjene štete. Iznosi variraju od škole do škole i kreću se od 5 do 20 KM, po učeniku.

Kada je visoko obrazovanje u pitanju Tuzla je univerzitetski grad a svoje akademsko znanje studenti mogu steći na tri visokoškolske ustanove: Univerzitet u Tuzli, Američki univerzitet u Bosni i Hercegovini i Odjeljenje Univerziteta Sarajevo – pravni fakultet.

Posebna sredstva namjenjenjena obrazovanju nisu predviđena budžetom Općine Tuzla za 2009. godinu, niti su budžetom predviđena sredstva za prevoz učenika (osim 3.000 KM za prevoz učenika povratnika). Međutim, kroz budžetsku stavku Grantovi pojedincima - socijalne jednokratne pomoći građani koji se nađu u stanju socijalne potrebe mogu ostvariti pravo na dodjelu jednokratne novčane pomoći za školovanje redovnih učenika i studenata. Visina novčanih sredstava za ove namjene iznosi: 200 KM za učenike osnovnih škola, 250 KM za učenike srednjih škola i 400 KM za redovne studente.

Za studentske stipendije u 2008. godini izdvojeno oko 0,2%, a u 2009. godini 0,25% budžeta (150.000 KM i 153.000 KM respektivno). Inače stipendijama je u 2008. godini obuhvaćeno 40 studenata, 25 učenika srednjih škola, 18 sportista i 2 studenta iz oblasti nauke i kulture. U 2009. godini do sada je pravo na stipendiranje od strane Općine Tuzla ostvarilo 53 studenata, 6 učenika srednjih škola, 8 sportista i 4 studenta iz oblasti nauke i kulture (14 osoba manje).

Važno je napomenuti da je Općina Tuzla, iako nije nadležna za obrazovanje, u Budžetu prošle godine za obrazovanje i vaspitanje, pored stipendija, izdvojila 100.000,00 KM, i to na ime Grantova pojedincima-obrazovanje i vaspitanje 50.000,00 KM i Grantovi neprofitnim organizacijama-obrazovanje i vaspitanje 50.000,00 KM. Iste stavke ukinute su zbog globalne ekonomske krize i smanjenja Budžeta Općine Tuzla za 2009. godinu u odnosu na prethodnu godinu.

Budžetska stavka	Plan 2008.	Realizacija 2008.	Plan 2009.
Stipendije studentima i učenicima	150.000,00	150.000,00	153.000,00
Transfer za rad -JU Obdanište "Naše dijete" Tuzla	1.220.000,00	1.220.000,00	1.450.000,00
Grantova pojedincima-obrazovanje i vaspitanje	50.000,00	50.000,00	0
Grantovi neprofitnim organizacijama-obrazovanje i vaspitanje	50.000,00	50.000,00	0

Tabela 10. Izdvajanja iz općinskog budžeta u oblasti obrazovanja

Putna infrastruktura

Ukupna dužina mreže lokalnih puteva za koje je nadležna Općina Tuzla je 150 km. Za njihovu rekonstrukciju, investiciono, tekuće i zimsko održavanje izdvojeno je oko 14% općinskog budžeta. U 2009. godini budžetska izdvajanja su znatno umanjena u nekim kategorijama i do 50%. Tako, u 2009. godini Općina Tuzla planira za potrebe rekonstrukcije i održavanja putne infrastrukture i prateće saobraćajne signalizacije izdvojiti 7.230.000,00 KM, što predstavlja 11,6% ukupnih budžetskih sredstava.

Tabela u nastavku pokazuje budžetske kategorije sredstava koje Općina Tuzla izdvaja za ove namjene.

Budžetska stavka	Plan 2008.	Realizacija 2008.	Plan 2009.
Izdaci za tekuće održavanje puteva	3.500.000,00	3.495.832,87	2.150.000,00
Rekonstrukcija i investiciono održavanje puteva javne rasvjete, užeg gradskog jezgra i kompleksa Slana banja	5.102.000,00	4.882.554,36	4.100.000,00
Rekonstrukcija i investiciono održavanje puteva i mostova	400.000,00	339.449,45	300.000,00
Izdaci za rad zimske službe	482.500,00	482.334,73	500.000,00
Izdaci za horizontalnu i vertikalnu signalizaciju i vizuelnu komunikaciju	210.000,00	209.238,88	130.000,00
Izdaci za održavanje semafora	54.600,00	51.237,20	50.000,00

Tabela 11. Izdvajanja iz općinskog budžeta za putnu infrastrukturu i saobraćajnu signalizaciju

Usko vezan za putnu infrastrukturu je i parking prostor u gradu. Ovdje bilježimo i najznačajniju promjenu u prvoj polovini 2009. godine. Tačnije, 26.02.2009. godine Općinsko vijeće Tuzla je donijelo Odluku o javnim parkiralištima na području Općine Tuzla. Ovom odlukom su regulisane parking zone i utvrđene nove cijene po tim zonama. Tabela u nastavku daje pregled tih cijena:

Zona	Za 1 sat	Dnevna	Mjesečna	Mjesečna za stanare	Godišnja	Godišnja za stanare
0	2,00	12,00	160,00	80,00	1.600,00	800,00
1	1,00	6,00	80,00	40,00	750,00	375,00
2	0,50	4,00	50,00	25,00	400,00	200,00

Tabela 12. Cijena parkinga u Tuzli

Obzirom da su u sistem naplate parkinga ušli i parkinzi koji su do sada bili slobodni, a koje su građani ali i posjetitelji Tuzle besplatno koristili, Odluka zbog svog direktnog uticaja na troškove života, u Tuzli nije prihvaćena sa oduševljenjem. Iako Odluka predviđa povlaštene mjesečne i godišnje parking karte sa posebnim poć

Kultura, Sport, Turizam

Kultura

Na području općine Tuzla egzistira deset ustanova kulture, 22 doma kulture (d kojih su u još uvijek aktivnoj upotrebi 3 doma kulture - Gornja Tuzla, Gornja Lipnica i Husino) i 43 čitaonice. Interesantno je da u Tuzli nema aktivno niti jedno kino.

Interesantno je također da Općini Tuzla pored podrške radu navedenih institucija ima i znatna izdvajanja za kulturne manifestacije, kojih je u toku 2008. godine bilo ukupno 110, dok su iz Budžeta općine Tuzla za 2009. godinu planirana sredstva za oko 120 kulturnih manifestacija u ovoj godini. Iako je planirano finansiranje većeg broja kulturnih manifestacija sredstva za ove namjene u odnosu na predhodnu godinu su prepolovljena.

U 2009. godini Općina Tuzla je, za rad institucija iz oblasti kulture i zadovoljenje ovog vida potreba svojih građana, planirala iz Budžeta izdvojiti ukupno 1.728.000,00, odnosno oko 2,8% ukupnih budžetskih sredstava.

Tabela u nastavku daje pregled pojedinačnih budžetskih stavki namjenjenih institucijama i događajima a čija je svrha zadovoljenje kulturnih potreba građana Tuzle. Istovremeno je potpuno očigledna opredjeljenost Općine i njeni prioriteti, kada je u pitanju kultura u vremenu krize i smanjenja budžetske potrošnje.

Budžetska stavka	Plan 2008.	Realizacija 2008.	Plan 2009.
Grantovi pojedincima - kultura	53.000,00	52.520,00	20.000,00
Grantovi neprofitnim organizacijama - Nacionalna i kulturno nacionalna udruženja	80.000,00	80.000,00	80.000,00
Grantovi neprofitnim organizacijama - kultura	170.000,00	170.000,00	100.000,00
Transfer za rad - JU Narodna i univerzitetska biblioteka "Derviš Sušić" Tuzla	75.000,00	75.000,00	75.000,00
Transfer za rad - Međunarodna galerija portreta u Tuzli	60.000,00	60.000,00	50.000,00
Transfer za rad JU Specijalna biblioteka "Behram -beg" Tuzla	36.000,00	36.000,00	18.000,00
Transfer za rad - JU "Narodno pozorište" Tuzla	135.000,00	135.000,00	135.000,00
Izdaci za realizaciju manifestacije "Ljeto u Tuzli"	150.000,00	143.405,00	100.000,00
Izdaci za realizaciju manifestacije -Književni susreti "Cum Grano Salis"	86.800,00	86.748,42	60.000,00
Grantovi za manifestacije	896.000,00	894.168,00	450.000,00
Grantovi za zaštitu kulturno istorijskog i prirodnog naslijeđa	560.000,00	400.801,83	300.000,00
Grant za JU "Muzej istočne Bosne" Tuzla	40.000,00	40.000,00	40.000,00
Transfer za rad -JU "Dom mladih" Tuzla	300.000,00	300.000,00	300.000,00

Tabela 13. Izdvajanja iz općinskog budžeta za kulturu

Sport

Kao i kod ku lture, podrška Općine Tuzla sportu ogleda se najviše kroz budžetska izdvajanja namjenjena sportskim klubovima i ulaganju u sportsku infrastrukturu. U te namjene općina Tuzla je u 2008. godini izdvojila skoro 2.000.000 KM. U odnosu na prošlu godinu planirana izdvajanja za sport u 2009. godini su znatno povećana i sada predstavljaju preko 9% ukupnih budžetskih sredstava (ukupno 5.652.000,00 KM). Povećanje je prije svega prouzrokovano finansiranjem aktivnosti na rekonstrukciji stadona Tušanj.

Tabela koja slijedi pokazuje strukturu budžetskih sredstava koje je Općina Tuzla planirala izdvojiti u 2009. godini, a koja se odnose na oblast sporta (uz osvrt na predhodni period).

Budžetska stavka	Plan 2008.	Realizacija 2008.	Plan 2009.
Grant za tekuće održavanje objekta SKPC Mejdan	335.000,00	334.748,80	50.000,00
Grantovi neprofitnim organizacijama - sport	450.000,00	450.000,00	400.000,00
Grant neprofitnoj organizaciji - SD "Sloboda" Tuzla	240.000,00	240.000,00	200.000,00
Grant neprofitnoj organizaciji - KK "Sloboda Dita" Tuzla	90.000,00	90.000,00	70.000,00
Grant neprofitnoj organizaciji - Sportski savez Tuzla	50.000,00	50.000,00	40.000,00
Trenažni proces i troškovi takmičenja sportskih klub.	390.000,00	390.000,00	472.000,00
Transfer za rad -JU"Gradski stadion Tušanj"	200.000,00	200.000,00	350.000,00
Grant za Aero klub Tuzla	105.000,00	90.000,00	70.000,00
Rekonstrukcija stadiona Tušanj - i faza	2.000.000,00	0,00	4.000.000,00

Tabela 14. Izdvajanja iz općinskog budžeta za sport

Turizam

Turizam je oblast, koja je u predhodnom periodu, ali i danas visoko na listi prioriteta općinske administracije u Tuzli. Ovakav tretman turizam treba zahvaliti Strateškim smjernicama razvoja i promocije turizma u općini Tuzla, dokumentu usvojenom krajem 2007. godine. Posljedice ove strategije vidljive su prije svega u veličini i dinamici implementacije projekata koji povećavaju turističku ponudu Tuzle, a koji su u skladu sa strategijom od kojih su najvažniji Panonika, kompleks Slana banja (dva Slana jezera i Slani slapovi sa pratećim sadržajima), Soni trg, Arheoloski park, skoro otvaranje Trga Slobode itd. Ne postoji posebna kategorizacija u budžetu, sredstava namjenjenih turizmu, no moguće je izdvojiti slijedeće stavke koje direktno imaju uticaj na razvoj turističke ponude Općine Tuzla.

Budžetska stavka	Plan 2008.	Realizacija 2008.	Plan 2009.
Rekonstrukcija Trga slobode	2.400.000,00	1.878.678,38	1.500.000,00
Transfer za rad DOO "Panonica" Tuzla	150.000,00	150.000,00	100.000,00
Rekonstrukcija i investiciono održavanje kompleksa Slana banja	0,00	0,00	300.000,00
Izdaci za tekuće održavanje Komplexa Slana banja	260.000,00	250.300,08	50.000,00
Izgradnja drugog "Panonskog jezera" i slapova na lokalitetu Slana banja	2.570.000,00	2.479.649,07	250.000,00

Tabela 15. Izdvajanja iz općinskog budžeta za turizam

Iz tabele vidimo da je nivo kapitalnih ulaganja u turističke potencijale Tuzle i uopšte budžetskih izdvajanja za turizam niži od prošlogodišnjeg. U 2009. godini budžetska sredstava se kreće koja direktno podstiču turizam iznose oko 3,5% (2.200.000,00 KM) ukupnih budžetskih sredstava. Govoreći o turizmu, na ovaj način, treba imati na umu da Općina Tuzla, pored direktne podrške razvoju turizma, ovoj oblasti doprinosi i indirektno kroz finansiranje raznih kulturnih događaja, rekonstrukcije putne infrastrukture, spomen obilježja itd, bogateći turističku ponudu i čineći lakšim prisutp do turističkih destinacija u općini.

Lokalna uprava kao servis građanima

Ranije je rečeno da je rad lokane uprave, odnosno Općine Tuzla organizovan u 11 općinskih službi. Pružanje usluga građanima Općina Tuzla nije certificirala niti jednim certifikacijskim standardom. Međutim, za kvalitetnije pružanje usluga građanima, izgrađena je moderna šalter sala, koja je smanjila gužve i vrijeme potrebno za pribavljanje određenih akata, zatim info-pult, a zvanična web stranica općine omogućava on-line provjeru statusa predmeta (mada ova provjera ne funkcioniše za sve vrste predmeta, kao što su npr. zahtjevi za pristup informacijama). Stoga i ne čudi da je GAP-ovim istraživanjem (USAID, 2007) ustanovljeno je povećanje zadovoljstva građana i poduzetnika, i to:

1. pružanjem općinskih usluga sa 70,6% građana Tuzle (april 2005) na 86,0%,
2. podrškom građana općinskoj vlasti sa 57,2% (april 2005.) na 77,8% (mart 2007.) i
3. zadovoljstvom poduzetnika sa 41,4% (april 2005.) na 48,4% (mart 2007.)

U Općini ne postoje redovni i planski utvrđeni sastanci Načelnika općine sa građanima, ali je uz najavu moguće dobiti termin za razgovor sa Načelnikom.

Prema sistematizaciji radnih mjesta u Općini Tuzla, odnosno njenim službama trebalo biti uposleno 579 osoba, no trenutno je angažovano 529 (535 u 2008. godini), pri čemu je u organima lokalne uprave zaposleno 434 službenika i namještenika što znači da bi u prosjeku svaki službenik odnosno namještenik angažovan u općinskim službama trebao da opslužuje 304 građana (prema podacima iz Zavoda za statistiku), odnosno oko 403 građana po jednom uposlenom (prema podacima o broju stanovnika kojima raspolaže općina Tuzla). Preostali dio (95 osoba) angažovan je u Profesionalnoj vatrogasnoj brigadi (86) i u Općinskom pravobraniteljstvu Tuzla (9).

Iako je došlo do neznatnog smanjenja broja zaposlenih, izdvajanja iz budžeta na ime plata i naknada troškova su porasla za 23% u odnosu na predhodnu godinu. Tačnije, ukupna budžetska izdvajanja u 2008. godini na ime plata i naknada zaposlenim iznosila su 19% budžeta, dok u 2009. godini ona zauzimaju 25% ukupnih budžetskih sredstava. Ovakvo povećanje rashoda sigurno nije u duhu ranije pomenutog principa štednje koji je Općina Tuzla uspostavila usvajajući Prijedlog mjera za borbu protiv posljedica izazvanih globalnom ekonomskom krizom, stoga i ne čudi znatno umanjeno ove budžetske stavke u Rebalansu budžeta za 2009. godinu⁵. Tabela u nastavku daje prikaz budžetskog izdvajanja za plate, naknade i doprinose u 2008. i plana za 2009. godinu i to do 30.06.2009. godine.

---

⁵ Rebalansom sbudžeta za 2009. godinu budžetska izdvajanja za plate, naknade i doprinose uposlenih u organima lokalne uprave smanjena su sa 15.466.619,00 KM na 13.187.272,86 KM i sada predstavljaju uvećanje od oko 5% u odnosu na 2008. godinu. Međutim, kako je Rebalans donešen u drugoj polovini 2009. godine (polovinom devetog mjeseca) nije tertian u ovom izvještaju.

Budžetska stavka	Plan 2008.	Realizacija 2008.	Plan 2009.
Bruto plaće	9.058.500,00	8.919.644,95	10.684.119,00
Naknade troškova zaposlenih	2.701.302,00	2.622.687,21	3.590.500,00
Doprinosi poslodavaca	1.090.000,00	1.025.451,84	1.192.000,00
Ukupno	12.849.802,00	12.567.784,00	15.466.619,00

Tabela 16. Izdvajanja iz općinskog budžeta za plaće, naknade i doprinose

STRATEGIJA RAZVOJA OPŠTINE I PLAN RADA NAČELNIKA

Početkom 2003. godine Općina Tuzla usvojila je Dugoročnu strategiju razvoja Općine Tuzla 2003. - 2015. godine. Sve aktivnosti Općine u periodu od 2003. do danas, kako je i očekivano bile su usklađene sa tim dokumentom.

Prema Informaciji o procjeni ostvaranje „Strategija razvoja Općine Tuzla 2003. - 2015. godine stepen njene realizacije je već danas visokih 90%.

Ocjenjujući stepen realizacije strategije Lokalni ekonomski forum je istakao: „Od stanja ekonomske depresije u junu 2002. godine (izraženo zaostajanjem stope ekonomskog rasta, socijalnog raslojavanja i sive ekonomije od cca 50%), nakon 6 godina (august 2008.) općina Tuzla je kroz potpuno promjenjenu filozofiju razvoja ušla u novu fazu svog razvoja, koja integrira održivo osiguranje kvaliteta života građana na svim nivoima, promociju poduzetničkog pristupa razvoju, poslovnu valorizaciju prirodnih i kulturnih vrijednosti i dalje unapređenje multikulturalnosti svoje sredine. Time je komparativna prednost tri ključna faktora razvoja (ljudi, prirodno i kulturno naslijeđe) pretvorena u konkurentsku prednost grada naspram svog okruženja.“

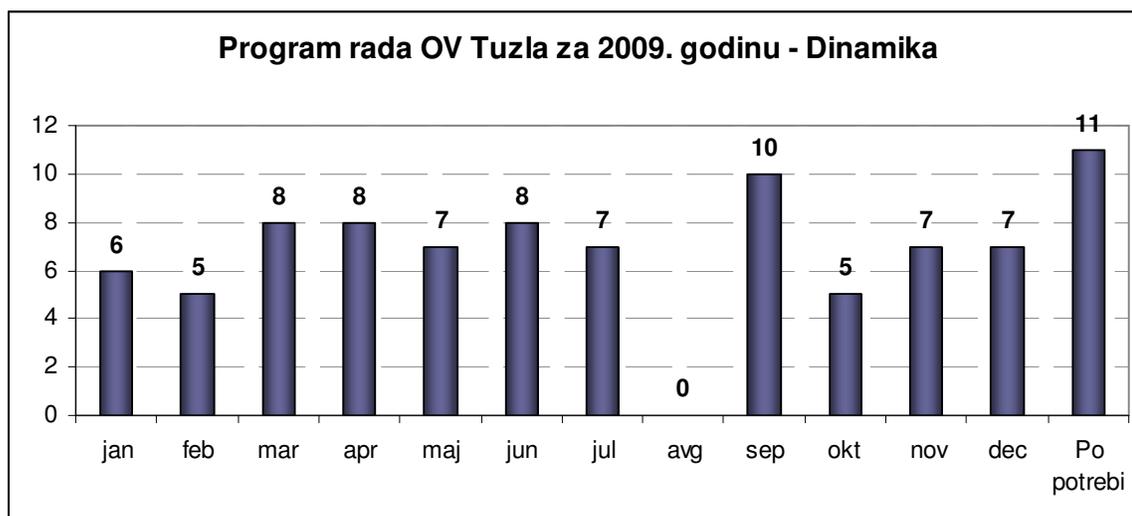
Komentarišići ostvarenje dugoročnih strateških ciljeva (dvanaestogodišnji) u istom dokumentu je istaknuto da je su oni već za 6 godina ostvareni sa 85-90% izvršenja. Pri čemu pojedinačni strateški ciljevi imaju slijedeći stepen izvršenja:

Strateški ciljevi	% izvršenja
1. Nova filozofija razvoja	95
2. Ugodna i efikasna komunalna i prometna infrastruktura	85
3. Dostizanje i promocija ekološki zdrave sredine	70
4. Podrška unapređenju ljudskih resursa	85
5. Efikasan sistem upravljanja općinom	90
6. Skladan odnos sa regionalnim okruženjem	70
7. Međunarodna reputacija grada	95
	UKUPNO
	85 - 90

Tabela 17. Realizacija strateških ciljeva

Obzirom da su zacrtani ciljevi skoro realizovani u potpunosti i puno prije roka Općina Tuzla je u ovoj godini planirala rad na novoj strategiji. Tako je za Izradu strategije razvoja općine Tuzla 2009-2026.g. Budžetom za 2009. godinu planirano 30,000.00 KM.

Program rada općinskog načelnika Tuzla kao samostalan dokument ne postoji, niti se on uopšte donosi na godišnjem nivou. U Općini Tuzla umjesto ovog važnog operativnog dokumenta, kao okosnica rada kompletne Općinske administracije postoji GAP program, a na godišnjem nivou tu su Budžet i Program rada Općinskog vijeća. Praksa je da se po usvajanju Programa rada Općinskog vijeća on smatra Programom rada općinskog načelnika, odnosno mjerom koja definiše dinamiku i obim rada općinskih službi. Dinamika rada u 2009. godini prema Programu rada općinskog vijeća predstavljena je slijedećom slikom:

Slika 4.

Tabela 18. pokazuje strukturu mjera sadržanih u Programu rada Općinskog vijeća Tuzla za 2009. godinu zajedno sa pregledom polugodišnjih obaveza i nivoom njihove realizacije. Kao što vidimo Općinsko vijeće je u 2009. godini planiralo donijeti ukupno 89 mjera, pri čemu su do kraja juna (za prvu polovinu 2009. godine) trebale biti donešene 42 mjere. Međutim, do 30.06. 2009. godine razmatrano je svega 28 programskih mjera što predstavlja oko 67% realizacije polugodišnjih obaveza odnosno nešto iznad 31% godišnjih obaveza iz Programa rada za 2009. godinu⁶.

Osim ovih 28 mjera predviđenih programom rada, Općinsko vijeće Tuzla donijelo je i 109 mjera koje nisu bile predviđene Programom za 2009. godinu. Njihova struktura također je predstavljena u tabeli broj 18. Vidljivo je da imovinska riješenja dominiraju i u prvih 6 mjeseci 2009. godine ovih riješenja bilo je 41. Inače neprogramske mjere, razmatraju se na inicijativu Općinskog načelnika ili resornih službi, kada se ukaže potreba za njihovim donošenjem, bilo zbog izmjene zakonskih propisa donesenih od strane viših nivoa vlasti ili kada se ukaže potreba, ali i na inicijativu Klubova vijećnika i vijećnika.

Prema tome do 30.06. 2009. Godine općinsko vijeće Tuzla realizovalo je ukupno 137 mjera od čega je 28 bilo programskih a 109 neprogramskih (29% i 71% respektivno, ne računajući pri tome imovinska riješenja).

Dobra praksa koju imaju u općini Tuzla je da na nivou Vijeća prate realizaciju svojih programskih obaveza te u skladu s tim redovno usvajaju i šalju obavještenja neodgovornim nosiocima aktivnosti koji kasne sa dostavljanjem materijala, uzrokujući na taj način kašnjenja u realizaciji ili čak neispunjenje planiranih obaveza. Uprkos tome kao što smo vidjeli ranije postoji izvjestan broj mjera koje Vijeće nije realizovalo. U period do 30.06. 2009. Godine Vijeće nije realizovalo ukupno 14 planiranih mjera. Lista mjera koje su trebale biti realizovane u provoj polovini 2009. godine a nisu razmatrane do 30.06.2009. godine data je u tabeli broj 19, u nastavku. Iz pomenutog pregleda vidljivo je da najveći broj nerealizovanih mjera (skoro 30%) pripada Službi za komunalne poslove, izgradnju i poslove mjesnih zajednica.

---

⁶ Neke mjere realizirane su sa zakašnjenjem. Iako se materijali razmatraju sa zakašnjenjem između 2 i 4 mjeseca dosadašnja, odnosno praksa iz ranijih godina je bila, da se do kraja godine realizira preko 90% Godišnjeg Programa rada Općinskog vijeća Tuzla. Pomenuti procenti realizacije ne uključuju mjere koje su uz izvjesno zakašnjenje realizovane u mjesecima juli, avgust i septembar.

Naziv mjere	Tip mjere	Obrađivač	Rok
Izveštaj o realizaciji Plana razvojnih programa po GAP metodologiji za period I-XII 2008. G.	Izveštaj	Služba za komunalne poslove, izgradnju i poslove mjesnih zajednica	feb
Informacija o problematici parking prostora na podrucju općine Tuzla	Informacija	Služba za komunalne poslove, izgradnju i poslove mjesnih zajednica	mar
Odluka o uslovima i nacinu korištenja gradskog gradevinskog zemljišta (obraduje i segment utvrđivanja grupa-zona gradevinskog zemljišta)	Odluka	Služba za geodetske i imovinsko-pravne poslove	mar
Informacija o provođenju Zakona o zaštiti od buke TK	Informacija	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša TK	mar
Izveštaji o radu i poslovanju za 2008. godinu preduzeca Pogrebne usluge d.o.o.	Izveštaj	Pogrebne usluge d.o.o.	apr
Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o komunalnom redu	Odluka	Služba za komunalne poslove, izgradnju i poslove mjesnih zajednica	apr
Informacija o problematici pasa lualica na podrucju općine Tuzla	Informacija	Služba za komunalne poslove, izgradnju i poslove mjesnih zajednica	apr
Izveštaji o radu i poslovanju za 2008. godinu preduzeca Panonica d.o.o. Tuzla	Izveštaj	Panonica d.o.o. Tuzla	maj
Izveštaji o radu i poslovanju za 2008. godinu preduzeca Centralno grijanje d.d. Tuzla	Izveštaj	Centralno grijanje d.d. Tuzla	maj
Izveštaji o radu i poslovanju za 2008. godinu JKP „Vodovod i kanalizacija“	Izveštaj	JKP „Vodovod i kanalizacija„ Tuzla	jun
Izveštaji o radu i poslovanju za 2008. godinu Tuzlanske televizija d.o.o. Tuzla	Izveštaj	Tuzlanska televizija d.o.o. Tuzla	jun
Informacija o stanju vodosnabdijevanja na podrucju općine Tuzla s prijedlogom mjera	Informacija	JKP „Vodovod i kanalizacija„ Tuzla	jun
Izveštaji o radu i poslovanju za 2008. godinu JKP „Komunalac“ Tuzla	Izveštaj	JKP „Komunalac“ Tuzla	apr
Program „Ljeto u Tuzli 2009“	Program	Služba za opću upravu i društvene djelatnosti	maj

Tabela 19. Program rada – mjere koji nisu realizovane iz programa rada

POREĐENJA MEĐU POSMATRANIM OPŠTINAMA/GRADOVIMA⁷

Administrativni aparat, njegova glomaznost i troškovi značajno variraju u posmatranim opštinama i gradovima. Opštine sa najvećim brojem zaposlenika su Mostar, Bihać i Trebinje, gdje već na 200 stanovnika dolazi 1 opštinski činovnik. U opštinama Federacije BiH prosječno je na 330 stanovnika zaposlena 1 osoba u administraciji, dok je taj broj u Republici Srpskoj nešto povoljniji i iznosi 390 stanovnika na 1 zaposlenog⁸. Ovaj broj zaposlenih u lokalnoj administraciji u BiH daleko je od standarda kojem teže evropske i zemlje okruženju od 1-1,5 promila⁹ u odnosu na broj stanovnika. U Sloveniji je, na primjer, na 460 stanovnika zaposlena je 1 osoba u lokalnoj administraciji. Ovome su se, među posmatranim opštinama, približili u Zenici i Travniku, gdje na 410, odnosno 500 stanovnika dolazi 1 zaposleni u lokalnoj upravi.

Istovremeno, za plate i naknade zaposlenih najveća izdvajanja u odnosu na ukupan budžet su u Mostaru, Širokom Brijegu i Foči (22-23%), dok su najmanja opterećenja u Banjaluci, Travniku, Trebinju i Bihaću, i iznose do 15%. Kada su u pitanju naknade u lokalnim parlamentima, ubjedljivo na prvom mjestu po visini primanja su dobojski odbornici, sa mjesečnim dodatkom od čak 1.500 KM¹⁰, a zatim slijede Banjaluka, Bijeljina i Tuzla. Pored redovnih primanja, odbornici i vijećnici ostvaruju i dodatna primanja na osnovu učešća u radu u raznim komisijama. Najskromnija primanja imaju lokalni parlamentarci u Mostaru, Livnu, Travniku i Foči, čije su mjesečne naknade u rasponu od 200 do 350 KM. Nakon iznesenih cifara nameće se i logično pitanje da li odbornici SO Doboj rade 7 puta bolje i kvalitetnije za svoje građane od vijećnika u Livnu, pošto su im primanja u tolikoj mjeri veća?

Nasuprot ovome, kada treba izdvojiti sredstva za rad organa mjesnih zajednica, odbornici i vijećnici nisu baš široke ruke, pa tako u Bijeljini i Trebinju sredstva za ovu namjenu ne prelaze 0.1% od lokalnog budžeta.

Za institucije kulture najveća izdvajanja obezbijedena su u budžetima Mostara i Travnika, preko 4,5%. Ovaj podatak za Mostar ipak treba uzeti sa rezervom jer iako planirana sredstva za 2008. godinu spadaju među veća izdvajanja za kulturu u promatranim opštinama, aktualno stanje u Mostaru nam daje jednu sasvim drugu (katastrofalnu) sliku o stanju u kojem se nalaze institucije iz oblasti kulture u Gradu Mostaru. Ove su institucije usljed nedostatka sredstava u 2009. godini bile prisiljene zatvoriti svoja vrata za posjetitelje. Za infrastrukturne objekte iz oblasti kulture izdvajanja iz lokalnih budžeta bila su prilično mala, u prosjeku 0,3%. Jedino je opština Bijeljina planirala kreditna sredstva od oko 1 mil. KM u 2008. za izgradnju Centra za kulturu na lokaciji današnjeg Doma omladine, ali građevinski radovi na tom objektu još nisu započeli. Za projekte nevladinih organizacija, veoma mala sredstva izdvajaju opštine Banjaluka i Bijeljina, svega 0,14% od svojih budžeta.

⁷ Proračuni i poređenja pravljeni su na osnovu podataka u planovima budžeta za 2008. koji su bili na snazi u decembru 2008.

⁸ „Izvještaj o napretku reforme javne uprave u BiH“, CHP Doboj, 2007.

⁹ Izvor: Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu Srbije

¹⁰ Ovaj iznos smanjen je u 2009. godini za 15%, ali i dalje predstavlja enormno viši iznos nego u ostalim opštinama

OPŠTINA/ GRAD	BUDŽET 2008.	% KULT. ORG.	% KULT. INFR.	% NVO	% RAD MZ	% PLATE LA	MJ. NAKNADE U SO/OV (KM)
Banjaluka	163.000.009	1,8	0,1	0,13	0,2	12	850
Bihać	44.340.635	1,5	0,5	0,5	0,5	15	500
Bijeljina	54.438.621	1,7	1,9	0,13	0,06	16	700
Doboj	45.000.000	1,1	0,3	0,3	0,3	18	1.500
Foča	8.150.000	2	0,9	0,7	0,25	22	350
Livno	11.448.000	2,6	0	0,3	0,02	18	100 ¹¹
Mostar	56.358.000	4,5	0,4	0,4	0,05	23	200 ¹²
N. Sarajevo	37.595.000	0,67	0,4	0,3	0,14	17	400
Pale	11.346.294	2	0	1,26	0,09	18	500
Š. Brijeg	8.461.400	2,3	0	0,9	1	23	200 ¹³
Travnik	13.621.000	4,9	0,4	0,4	0,4	14	300
Trebinje	22.305.578	2	0,2	0,5	0,07	15	500
Tuzla	65.961.705	3,4	0	0,5	0,8	19	700
Zenica	42.600.000	1	0,2	n.p.	0,4	20	400

Tabela 20. Izdvajanja iz budžeta za kulturu, NVO, funkcionisanje mjesnih zajednica, plate lokalne administracije i mjesečne naknade članovima općinskih vijeća

U oblasti putne infrastrukture, za izgradnju novih i rekonstrukciju postojećih asfaltnih puteva izdvajanja iz lokalnih budžeta najveća su bila u Bihaću, čak 20% od ukupnog budžeta, a najniža u Mostaru, nešto ispod 3%. Većina opština drži prosjek oko 8% od budžeta opštine za ovu namjenu.

U sportsku infrastrukturu u 2008. godini najviše su planirale uložiti opštine Zenica (čak 30%), N. Sarajevo (14%) i Travnik (7,5%), a od ostalih ih izdvaja ulaganje u kapitalne objekte kao što je sportska dvorana. Ne zaostaje ni opština Tuzla koja je u 2008. g. planirala da utroši 1,3 mil. KM u sportsku infrastrukturu. Specifično za opštinu Foča je što je umjesto planiranih 500.000 KM za ovu namjenu utrošeno oko 3 puta više, a opština Novo Sarajevo umjesto planiranih 14% potrošila je svega oko 2,5%. Od posmatranih opština, najmanja izdvajanja za sportske organizacije imale su opštine Novo Sarajevo, Livno i Doboj.

U oblasti obrazovanja, opštine najvećim dijelom nemaju obavezu izdvajanja budžetskih sredstava, ali ih zakon o lokalnoj samoupravi ne sprječava da to rade u interesu građana. Tako imamo situaciju da opštine Novo Sarajevo, Zenica, Tuzla i Pale izdvajaju manje od 1% za obrazovanje, dok opštine Bijeljina, Trebinje i Travnik izdvajaju oko 4,5% iz svojih budžeta za obrazovanje. Uzme li se u obzir i kreditni aranžman opštine Bijeljina za izgradnju Centra za visoko obrazovanje u 2008. godini, taj procenat u ovoj opštini iznosi čak 8,6%. Opština Široki Brijeg izdvaja 5,7% za obrazovanje, ali istovremeno ima enormno visoka izdvajanja za prevoz učenika, 7,6% od ukupnog budžeta ili oko 640.000 KM. Za studentske stipendije, lokalne uprave izdvajaju u prosjeku 0,5% od svojih budžeta, a izuzetak je Doboj koji je u 2008. planirao 4% budžeta opštine u svrhu stipendiranja.

¹¹ Plus 120 KM po održanoj sjednici

¹² Plus 100 KM po održanoj sjednici

¹³ Plus 150 KM mjesečno za jednu ili više održanih sjednica u toku mjeseca.

OPŠTINA/ GRAD	BUDŽET 2008.	% ZDRAV.	% CSR	% OBRAZ.	% STIPEND.	% PUTE- VI	% SPORT. ORG.	% SPORT. INFR.
Banjaluka	163.009.000	0,9	4,5	4 ¹⁴	1	12	1,9	1,9
Bihać	44.340.635	0,78	2,7	2	0,3	21	3	2
Bijeljina	54.438.621	1,7	3,2	8,6	0,5	7,9	3,4	0,2
Doboj	45.000.000	0,3	8	6	4	8	1,4	0,2
Foča	8.150.000	1,2	7,2	3	2	10	3	6,7
Livno	11.448.000	0,07	4,1	6,9	0,5	7,3	1,2	0,7
Mostar	56.358.000	0,25	1,9	4,5	0,4	2,7	2,2	0
N. Sarajevo	37.595.000	0,87	0,81	0,38	0,88	7,7	0,25	14
Pale	11.346.294	0,26	3,14	0,7	0,25	18,2	2,5	0,6
Š. Brijeg	8.461.400	0,6	2,9	5,7 ¹⁵	0,5	6,5	2,8	0
Travnik	13.621.000	0,15	2,2	4,4	0,9	11	1,6	7,5
Trebinje	22.305.578	1,6	5,7	4,3	0,3	7	3	0,3
Tuzla	65.961.705	0,15	0,8	0,15	0,2	9,4	2,7	5,6
Zenica	42.600.000	0,3	7	0,3	0,01 ¹⁶	8,7	1,8	30

Tabela 21. Izdvajanja iz budžeta za zdravstvo, centar za socijalni rad, obrazovanje, stipendije, puteve i sportske organizacije i infrastrukturu

Po pitanju primarne zdravstvene i socijalne zaštite, nalazi govore o veoma različitoj slici u posmatranim opštinama. Lokalne vlasti najviše sredstava za zdravstvo u 2008. godini izdvojile su u Bijeljini i Trebinju, preko 1,6% od lokalnih budžeta. Uzme li se u obzir i kreditno zaduženje opštine Bijeljina za izgradnju nove bolnice, taj procenat penje se na čak 4% izdvajanja za zdravstvo. Većina ostalih posmatranih opština za ovaj sektor izdvaja manje od 0,5%. Za očekivati je da opštine u RS za zdravstvo izdvajaju nešto više nego u FBiH zbog različite nadležnosti, ali ta razlika nije primjetna. Istovremeno, u opštinama Tuzla, Doboj i Široki Brijeg, na jednog ljekara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti dolazi manje od 800 stanovnika, dok je u Banjaluci i Livnu taj broj veći od 2.600, što je zabrinjavajuće. U Republici Srpskoj, prema Projektu porodične medicine, predviđeno je maksimalno 2.000 stanovnika na jednog ljekara porodične medicine. Najviše vozila hitne pomoći u odnosu na broj stanovnika građanima je na raspolaganju u opštini Travnik, čak 11, dok mnogo veći grad kao što je Zenica, raspolaže sa svega 5 vozila.

U oblasti socijalne zaštite, za centre za socijalni rad najveća budžetska izdvajanja imaju opštine Doboj, Zenica i Foča sa preko 7% od ukupnih sredstava opštinskog budžeta, dok Tuzla izdvaja oko 1%.

Kada je u pitanju zaposlenost, najteža situacija bila je na području opštine Livno, gdje na 8 stanovnika dolazi 1 zaposlena osoba. Ova opština u svom budžetu za 2008. godinu nije izdvojila sredstva za direktne podsticaje firmama za zapošljavanje novih radnika, dok se u obezbijeđenim podsticajima te

¹⁴ Stavka ne uključuje iznos od 6,1 mil KM ili 3,8% od ukupnog budžeta koji se izdvaja z predškolsko obrazovanje

¹⁵ Stavka ne uključuje iznos od 640.000 KM ili 7,6% od ukupnog budžeta koji se izdvaja za prevoz učenika, i procenutalno je najveći u poređenju sa ostalim opštinama

¹⁶ Najveći broj studenata stipendira se sa nivoa ZE-DO kantona

Od posmatranih opština, najjeftinije centralno grijanje plaćaju građani Doboja, 1,52 KM/m² tokom šestomjesečne grejne sezone, dok Banjalučani i Sarajlije grijanje plaćaju skoro duplo više, čak 2,70 KM/m².

OPŠTINA/ GRAD	VODA (KM/m ³)	KANALIZACIJA (KM/m ³)	GRIJANJE (KM/m ² /6 mj.)
Banjaluka	0,58	0,19	<u>2,70</u>
Bihać	0,94	0,20	nema cg
Bijeljina ¹⁸	0,77	<u>0,77</u>	2,40
Doboj	0,43	0,19	1,52
Foča	0,47	0,18	nema cg
Livno	0,77	0,27	nema cg
Mostar	0,87	uklj. u cijenu vode	nema cg
Novo Sarajevo	0,88	0,35	<u>2,78</u>
Pale	0,57	0,22	2,41
Široki Brijeg	0,82	nema kanalizacije	nema cg
Travnik	<u>0,94</u>	<u>0,47</u>	1,94
Trebinje	0,67	0,15	nema cg
Tuzla	<u>1,24</u>	0,12	1,72
Zenica	0,40	0,50	2,24

Tabela 23. Cijena javnih usluga

Napominjemo da u oblasti komunalnih usluga cijena nije jedini parametar koji treba imati u vidu. Za kvalitet života građana jedne lokalne zajednice od velike je važnosti izgrađenost i kvalitet komunalnih mreža, odnosno procenat građana obuhvaćen određenim uslugama i kvalitet usluga koje im se pružaju. I, u tom kontekstu, ono čime se bavi ovaj projekat – uticaj lokalne vlasti na poboljšanje svih tih parametara.

Skraćenice korišćene u tabelama:

KULT.ORG. – Organizacije iz oblasti kulture

KULT.INFR. – Infrastrukturni objekti iz oblasti kulture

NVO – Projekti nevladinih organizacija

MZ – Mjesne zajednice

LA – Lokalna administracija

SO/OV – Skupština opštine/Općinsko vijeće

ZDRAV. – Zdravstvo

CSR. – Centar za socijalni rad

OBRAZ. – Obrazovanje

STIPEND. – Stipendije

SPORT.ORG. – Sportske organizacije

SPORT.INFR. – Sportska infrastruktura

OAS – Opštinska administrativna služba

¹⁸ U 2009. došlo je do poskupljenja vode i kanalizacije, pa je cijena za domaćinstva 0,89 KM/m³

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Zaključci

Zahvaljujući kontinuitetu u obnašanju vlasti od strane jedne političke partije, Općina Tuzla je mogla efikasnije i dosljednije pratiti i realizovati višegodišnje projekte i strateške ciljeve. U ovoj godini završeno je ili je započeto nekoliko značajnih projekata a čija realizacija doprinosi kvalitetnijem životu građana općine Tuzla, kao što su trg Slobode, novi toplovođi, dječija igrališta isl.

Komunalne usluge (odvoz i deponovanje smeća, održavanje, čišćenje i pranje javnih površina te održavanje zelenih površina i parkova) su na zadovoljstvo građana, na visokom nivou. O visokoj ekološkoj svijesti najbolje govori pokrenuta inicijativa razdvajanja otpada. Postavljeni su posebni kontejneri za papirni otpad i pet ambalažu na 40 lokacija, a dodatno separisanje otpada i reciklaža se obavlja na gradskoj deponiji.

40% domaćinstava općine Tuzla, odnosno (50% domaćinstava šireg gradskog područja) obuhvaćeno je sistemom daljinskog centralnog grijanja. Druga polovina stanovništva je prepuštena da se u zimskom periodu grije na druge alternativne načine. Grijajući se na alternativne načine građani doprinose većem stepenu zagađenosti zraka posebno u zimskom periodu. Visok procenat građana koji nisu korisnici daljinskog centralnog grijanja i visok nivo zagađenosti zraka pozicioniraju ovaj problem visoko na listu prioriteta lokalne vlasti. Općina Tuzla je u 2009. godini planirala izdvojiti oko 4% budžeta na ime investicija u primarnu mrežu vrelovođa i podstanice sa građevinskim dijelom, te investiciono održavanje.

Vodosnabdjevanje je također na zadovoljavajućem nivou. Oko 90% domaćinstava šireg gradskog područja obuhvaćeno je sistemom gradskog vodovoda a nešto manje javnom kanalizacionom mrežom. U općini Tuzla više ne postoje redukcije vode čak ni u sušnim periodima, a prekidi u napajanju dešavaju se samo radi tehničkih intervencija.

Iako općina Tuzla ima najnižu stopu nezaposlenosti u Tuzlanskom kantonu (35,56%) i dalje svaka treća radno sposobna osoba u ovoj općini aktivno traži posao. Inače, u ovom periodu putem Službe za zapošljavanje u svakom momentu je između 17.000 i 18.000 građana Tuzle tražilo posao. Mada, kao jedinica lokalne samouprave nema nadležnost u ovoj oblasti, napori općine Tuzla usmjereni su na poboljšanje opće klime i ambijenta za ulaganje investitora i razvoj malih i srednjih preduzeća. U tom smjeru Općina je ranije pružila materijalnu i finansijsku podršku za osnivanje dva poslovno-poduzetnička centra, i to BIT centar Tuzla i Razvojno-poduzetnički centar – Inkubator „Lipnica“ (RPC), od kada im pruža i kontinuiranu podršku. Osim toga sa preko 500.000,00 KM učestvuje u finansiranju projekata iz oblasti poduzetništva i razvoja primarne poljoprivredne proizvodnje.

Na prostoru Općine Tuzla, za pružanje zdravstvenih usluga građanima, postoji jedan Dom zdravlja sa poliklinikom i 20 ambulanti u Službi opšte porodične medicine. Broj uposlenih u ovim zdravstvenim ustanovama je oko 700 pri čemu je 188 ljekara (150 ljekara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i 38 ljekara u specijalističko konsultativnoj zaštiti). U prosjeku jedan doktor u primarnoj zdravstvenoj zaštiti brine

o zdravlju 880 građana Tuzle (odnosno 1170 građana ako uzmemo podatak o broju stanovnika koje daje općina Tuzla).

4,5% građana Tuzle prema podacima iz Statističkog zavoda (odnosno 3,4% prema podacima iz Tuzle) prima socijalnu pomoć. Visina budžetskih izdvajanja općine Tuzla za ovu kategoriju stanovništva zadržala se na prošlogodišnjem nivou i iznosi 500.000,00 KM. Osim toga, svaki dan se na sedam punktova (u mjesnim zajednicama) u općini Tuzla dijeli 2.500 obroka za socijalno ugrožene građane Tuzle. Javna kuhinja svaki mjesec registruje 40 do 50 novih korisnika, ali kao i u predhodnom slučaju izdvajanja iz općinskog budžeta za rad kuhinje su ostala na prošlogodišnjem nivou (210.000,00 KM).

Podrška opštine visokom, srednjem i osnovnom obrazovanju, imajući u vidu nadležnost kantona za ove nivoe obrazovanja, svodi se isključivo na stipendiranje studentata i učenika srednjih škola i u ovoj godini opština je za te namjene planirala izdvojiti oko 150.000 KM, što je jedno od nižih u odnosu na druge općine. Predškolsko obrazovanje je jedini nivo obrazovanja koji je u nadležnosti općine i shodno tome u 2009. godini općina je na ime sufinansiranja rada obdaništa u Tuzli planirala izdvojiti 1.450.000 KM, što predstavlja uvećanje za skoro 20% u odnosu na prošlu godinu. Inače brigu o predškolskom odgoju i obrazovanju vodi JU Obdanište "Naše dijete" Tuzla u čijem sastavu djeluje 10 aktivnih objekata. U JU Naše dijete smješteno je oko 1.100 djece predškolske dobi, što predstavlja oko 15% djece u općini Tuzla, a postojeći kapaciteti su za sada dovoljni.

Ukupna dužina mreže lokalnih puteva za koje je nadležna Općina Tuzla je 150 km. Za njihovu rekonstrukciju, investiciono, tekuće i zimsko održavanje u prošloj godini izdvojeno je oko 14% općinskog budžeta. U 2009. godini općina je planirala sredstva za ovu namjenu u manjem obimu i to u iznosu od 7.230.000,00 KM što predstavlja oko 11% budžeta.

Posmatrajući kulturu, sport i turizam kroz prizmu općinskog budžeta primjetno je da su ove tri kategorije (pogotovo turizam) visoko na listi prioriteta lokalne administracije u Tuzli. Ukupna izdvajanja za ove namjene čine preko 15% budžetskih sredstava.

Iako nije certificirala svoj rad Općina Tuzla pruža visok stepen općinskih usluga. Svaki službenik odnosno namještenik angažovan u općinskim službama opslužuje u prosjeku 304 građanina (prema podacima iz Zavoda za statistiku), odnosno oko 403 građanina (prema podacima o broju stanovnika kojima raspolaže općina Tuzla).

Početak 2003. godine Općina Tuzla usvojila je Dugoročnu strategiju razvoja Općine Tuzla 2003. - 2015. godine. Sve aktivnosti Općine u periodu od 2003. do danas, kako je i očekivano bile su usklađene sa tim dokumentom, a prema informacijama o procjeni ostvarenosti, stepen njene realizacije je već danas visokih 90%. Obzirom da su zacrtani ciljevi skoro realizovani u potpunosti i puno prije roka Općina Tuzla je u ovoj godini planirala rad na novoj strategiji. Tako je za Izradu strategije razvoja općine Tuzla 2009-2026.g. Budžetom za 2009. godinu planirano 30.000,00 KM.

Program rada općinskog načelnika Tuzla kao samostalan dokument ne postoji, niti se on uopšte donosi na godišnjem nivou, kao okosnica rada kompletne Općinske administracije postoji GAP program, a na godišnjem nivou Budžet i Program rada Općinskog vijeća. Općinsko vijeće je u 2009. godini planiralo donijeti ukupno 89 mjera, pri čemu su do kraja juna 2009. godine trebale biti donešene 42 mjere. Međutim, do 30.06.2009. godine razmatrano je svega 28 programskih mjera što predstavlja oko 67% realizacije polugodišnjih obaveza odnosno nešto iznad 31% godišnjih obaveza iz Programa rada za 2009. g. Osim 28 programskih mjera Općinsko vijeće Tuzla je, u prvoj polovini 2009. godine, razmatralo i 109 mjera koje nisu bile planirane Programom rada.

Preporuke

Odgovoriti na zahtjeve građana i mjesnih zajednica vezanih za priključenje novih korisnika i naselja na sistem daljinskog centralnog grijanja.

Nastaviti sa podrškom i borbom protiv nezaposlenosti, kroz već započete projekte i institucije, ali i proširiti ulaganja u javne radove.

Promjeniti odnos općine prema socijalnim kategorijama građana i iznaći način da se u ovim teškim vremenima osiguraju veća sredstava za ovu kategoriju stanovništva i kontinuiran rad javne kuhinje.

Povećati izdvajanja za stipendiranje učenika i studenata, te razmotriti mogućnost za podizanje stepena obrazovanja kroz nabavku učila, nastavnih pomagala i slično.

Uključiti sve zainteresovane strane u započeti proces izrade Strategije razvoja općine Tuzla do 2026. godine.

Nastaviti sa praćenjem realizacije programiranih obaveza i insistirati na njihovoj blagovremenoj realizaciji.

PRILOZI

Prilog 1. - Spisak vijećnika Općinskog vijeća Tuzla

Rbr	IME i PREZIME	Stranka	Adresa poslovna	Broj telefona	E-mail adresa
1	Nada Mladina – Preds.	SDP	JU UKC Tuzla	061/143-136	nada.m@tuzla.ba
2	Fehret Hrustić	SDP	SDP	061/496-026	fehret.h@tuzla.ba
3	Zoran Jovanović	SDP	Općinski sud Tuzla	061/152-326	zoran.j@tuzla.ba
4	Elvis Bećirović	SDP	OŠ Tušanj	061/840-257	elvis.b@tuzla.ba
5	Zlatan Fatušić	SDP	JU UKC Tuzla	061/728-242	zlatan.f@tuzla.ba
6	Merima Softić	SDP	Student	061/725-603	merima.s@tuzla.ba
7	Nada Pavlović-Čalić	SDP	JU UKC Tuzla	061/193-437	nada.p@tuzla.ba
8	Slađan Ilić	SDP	SDP	061/140-283	sladjan.i@tuzla.ba
9	Mirsad Bakalović	SDP	Muzej istočne Bosne	061/280-423	mirsad.b@tuzla.ba
10	Jozo Nišandžić	SDP	Penzioner	061/560-257	jozo.n@tuzla.ba
11	Dževad Šećerbegović	SDP	JU Stadion "Tušanj"	035/281-400	dzevad.s@tuzla.ba
12	Rafo Jozić	SDP	Rudnici Kreka Tuzla	061/148-532	rafo@tuzla.ba
13	Nikola Slavuljica	SDP	Penzioner	061/141-108	nikola.s@tuzla.ba
14	Emir Mešković	SDP	ETF Tuzla	061/721-388	emir.m@tuzla.ba
15	Maja Muharemagić	SDP	Nezaposlena	066/645-751	maja.m@tuzla.ba
16	Dragan Keser	SDP	Dom zdravlja Tuzla	061/474-883	dragan.k@tuzla.ba
17	Mehmed Mujić	SDP	OŠ Kiseljak	061/651-613	mehmed.m@tuzla.ba
18	Mirsad Malohodžić	SDA	JU UKC Tuzla	061/163-856	mirsad.m@tuzla.ba
19	Ekrem Topić	SDA	GIPROM Tuzla	061/567-968	ekrem.t@tuzla.ba
20	Sabahudin Imamović	SDA	"Revda" Tuzla	061/891-981	sabahudin.i@tuzla.ba
21	Edis Bajić	SDA	Student	062/282-600	edis.b@tuzla.ba
22	Osman Kozlić	SDA	Behrambegova medresa	061/152-133	osman.k@tuzla.ba
23	Nedim Berberović	SDA	Min.za BP TK	061/735-826	nedim.b@tuzla.ba
24	Enes Mešanović	SDA	FK "Sloboda" Tuzla	062/636-122	enes.m@tuzla.ba
25	Nedžad Malikić	NSRzaB	Nezaposlen	062/197-050	nedzad.m@tuzla.ba
26	Nazim Ibrahimović	NSRzaB	OŠ Slavinovići Tuzla	061/109-841	nazim.i@tuzla.ba
27	Mirnes Ajanović	BOSS	BOSS	061/151-808	mirnes.a@tuzla.ba
28	Nedim Zonić	BOSS	BOSS	061/295-712	nedim.z@tuzla.ba
29	Mensur Alić	SzaBiH	DD Menprom G.Tuzla	061/725-573	mensur.a@tuzla.ba
30	Suad Žilić	SzaBiH	Nezaposlen	062/241-397	suad.z@tuzla.ba
31	Rado Pejić	HDZ	Centar za ljudska prava	063/996-297	rado.p@tuzla.ba

Projekat „Lokalna uprava za kvalitet života građana“ podržan je od strane EU.
Stavovi izneseni u ovom dokumentu isključiva su odgovornost CCI i ne odražavaju stavove Evropske Unije.